राजस्व सुधार कार्ययोजना

(Revenue Improvement Action Plan)

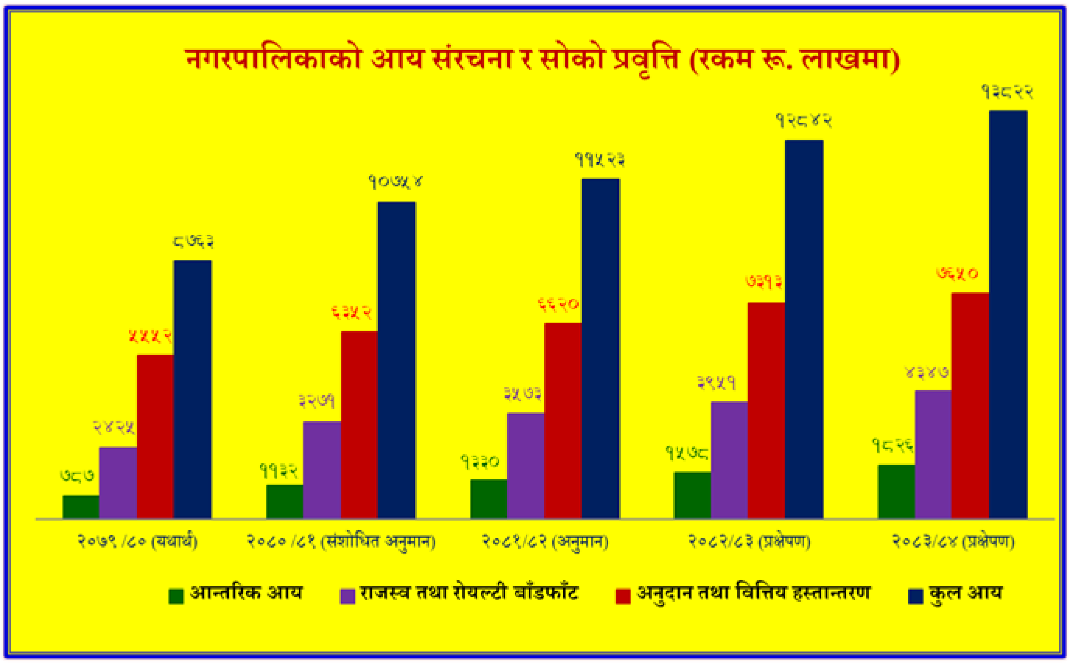

अन्तिम प्रतिवेदन २०८१

बनेपा नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

काभ्रेपलाञ्चोक, वागमती प्रदेश

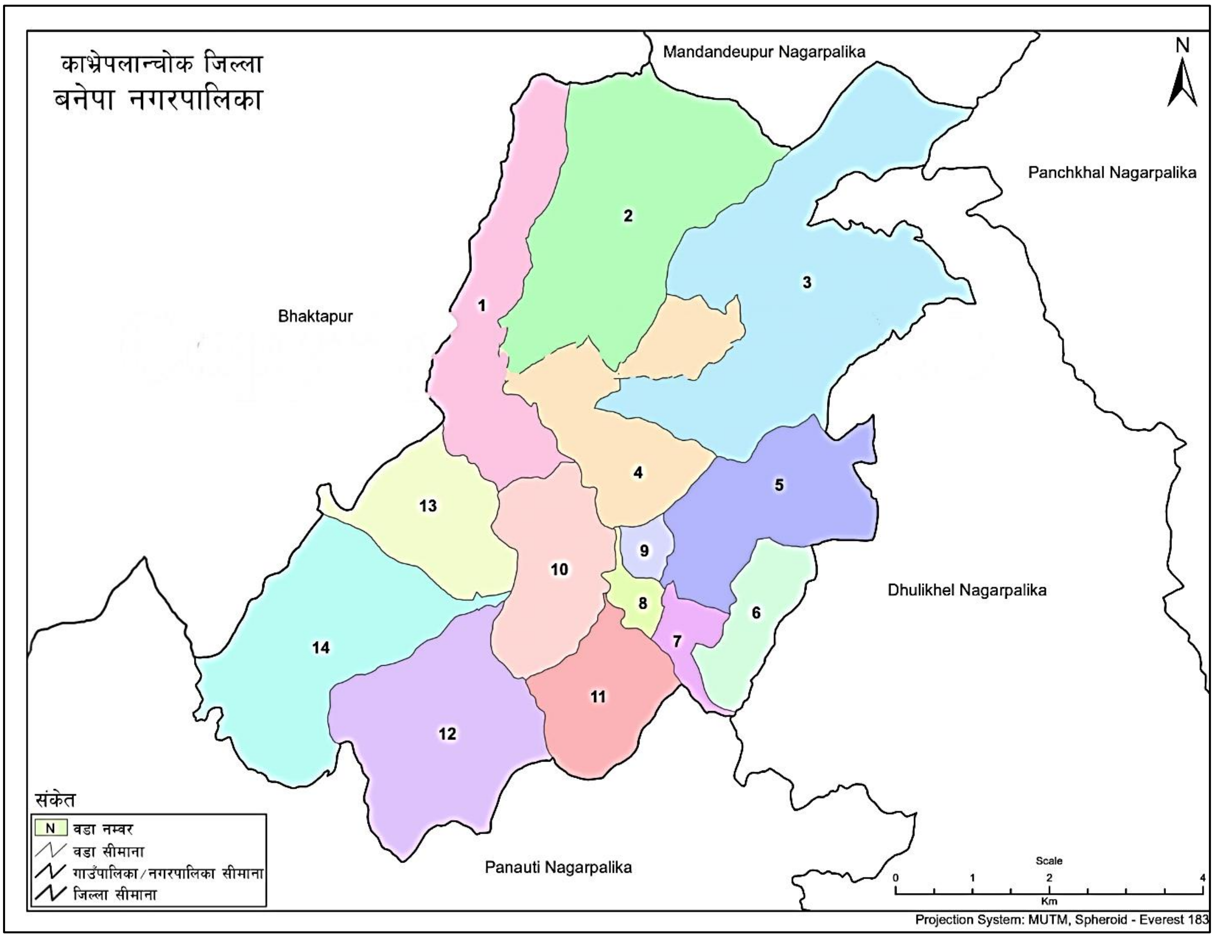

काभ्रेपलान्चोक जिल्ला
बनेपा नगरपालिका
Mandandeupur Nagarpalika
N
Panchkhal Nagarpalika
Bhaktapur
Dhulikhel Nagarpalika
Panauti Nagarpalika
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
संकेत
N वडा नम्बर
वडा सीमाना
गाउँपालिका/नगरपालिका सीमाना
जिल्ला सीमाना
Scale
0 1 2 4
Km
Projection System: MUTM, Spheroid - Everest 183

दस्तावेज/प्रतिवेदन

दस्तावेज :	*बनेपा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना*
प्राविधिक सहयोग :	*सपोर्ट फर डेभलपमेन्ट ईनिसियटिभ्स कन्सल्टेन्सि प्रा.लि. काठमाडौं* *सम्पर्क: ०१ ४९९३३२६, sdic.nepal@gmail.com*
मिति :	*असार २०८१*

कृतज्ञता ज्ञापन

बनेपा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यलाई सफल बनाउन सहयोग पुऱ्याउनु हुने नगरपालिकाका प्रमुख श्री शान्ति रत्न शाक्य, उपप्रमुख तथा राजस्व पारमर्श समितिका संयोजक श्री बिमला सापकोटा (दाहाल), प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री भोला प्रसाद चापागाई, सबै वडाका वडा अध्यक्षज्यूहरु, राजस्व शाखा प्रमुख श्री मोहन लाल श्रेष्ठ तथा नगरपालिकाका कार्यपालिका सदस्यहरू, राजस्व परामर्श समितिका सदस्यहरु, कर्मचारीहरू, उद्योग वाणिज्य संघका प्रतिनिधि लगायत सबैमा परामर्शदाताको तर्फबाट हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं । त्यसैगरी, यस कार्यमा रचनात्मक सुझाव तथा सहयोग प्रदान गर्नुहुने सरोकारवालाहरूमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं ।

एस.डि.आई.सि. परिवार

विषय सूची

परिच्छेद १: परिचय ६

१.१ पृष्ठभूमि ६

१.२ राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यक्रम ७

१.३ राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको उद्देश्य ८

१.४ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको क्षेत्र ८

१.५ कार्ययोजना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया ९

१.५.१ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन ९

१.५.२ तथ्यांक/सूचना संकलन फारम तथा सूची विकास ९

१.५.३ तथ्यांक/सूचना संकलन ९

१.५.४ वडा कार्यालयको स्थलगत अध्ययन तथा अवलोकन ९

१.५.५ अभिमुखीकरण तथा योजना तर्जुमा कार्यशाला १०

१.५.६ मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी तथा छलफल १३

१.५.७ राजस्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी १३

१.६ अध्ययनको सीमा १३

परिच्छेद २: नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय १५

२.१ प्रशासनिक विभाजन तथा भौगोलिक अवस्थिति १५

२.२ जनसांख्यिक अवस्था १५

२.३ आर्थिक एवंम् पर्यटकीय अवस्था १६

२.४ नगरपालिकाको मानवीय संशाधन १७

२.५ नगरपालिकाको भौतिक सम्पत्ति १८

परिच्छेद ३: स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता २०

३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था २०

३.२ आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था २१

३.३ आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरुको विद्यमान अवस्था र सम्भावना २३

३.३.१ कर राजस्व २३

३.३.२ गैर कर राजस्व ३१

परिच्छेद ४: राजस्व नीति, संयन्त्र तथा आय संकलनको अवस्था ३८

४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति तथा कानुन ३८

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता ३९
४.३ राजस्व परिचालनको प्रशासनिक/प्रकृयागत व्यवस्था तथा सवालहरु ३९
४.४ आन्तरिक आय संकलन तथा राजस्व संरचनाको अवस्था ४१
परिच्छेद ५: नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना................................४५
५.१ राजस्व प्रशासन सुधार योजना...४५
५.२ कर राजस्व सुधार योजना.. ४८
५.३ गैर कर राजस्व सुधार योजना ५१
परिच्छेद ६: आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व अनुमान तथा प्रक्षेपण...............५४
६.१ राजस्व प्रक्षेपणको आधार..५४
६.२ आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपण ५७
परिच्छेद ७: कार्ययोजनाको कार्यान्वयन तथा अनुगमन र मूल्याङ्कन ६०
७.१ कार्ययोजनाको कार्यान्वयन ६०
७.२ कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मुल्यांकन.. ६०
परिच्छेद ८: निष्कर्ष तथा सुझाव ६२
अनुसूचीहरू
अनुसूची १: सन्दर्भ सामग्रीहरू (ऐन तथा ऐनसंग सम्वन्धित नियमावलीहरु समेत).............६४
अनुसूची २: तथ्यांक/सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको फारम ६५
अनुसूची ३: कार्ययोजना तर्जुमा कार्यशालाको कार्यक्रम तालिका तथा उपस्थिति विवरण ७२
अनुसूची ४: स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था....... ७५
अनुसूची ५: स्थानीय राजस्व परामर्श समिति गठन तथा काम कर्तव्य र अधिकार ८१

तालिका सूची

तालिका १: वडागत जनसंख्या तथा घरधुरी १६
तालिका २: नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण १७
तालिका ३: नगरपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको विवरण १८
तालिका ४: संवैधानिक व्यवस्था अनुशार राजस्व अधिकारको बाँडफाँड २०
तालिका ५: आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था २१
तालिका ६: स्थानीय राजस्व परामर्श समिति...... ३९
तालिका ७: नगरपालिकाको आय संकलन तथा राजस्व संरचना ४१
तालिका ८: नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा शीर्षकगत योगदान ४३
तालिका ९: कूल आयमा शीर्षकगत योगदान ४४
तालिका १०: राजस्व प्रशासन सुधार योजना...... ४५
तालिका ११: कर राजस्व सुधार योजना...... ४८
तालिका १२: गैर कर राजस्व सुधार योजना ५१
तालिका १३: आगामी आ.व.हरूका लागि राजस्व प्रक्षेपणका आधारहरू...... ५४
तालिका १४: आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण...... ५७
तालिका १५: प्रक्षेपित आय संरचना (राजस्व सूधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको आधारमा) ६२

परिच्छेद १

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मुख्य संरचनालाई संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरि तीन तहमा राखिएको छ (नेपालको संविधान, २०७२ (धारा ५६) । साथै संविधानले स्थानीय स्वायत्तता र विकेन्द्रीकरणको आधारमा शासन प्रणालीमा समानुपातिक सहभागिताको सिद्धान्त स्थापित गरेको छ। तीनै तहको सरकारको सामूहिक योगदानबाट आफ्नो उद्देश्यहरूको उपलब्धी हुने परिकल्पना नेपालको पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७ - २०८०/८१) ले गरेको छ । यसै सन्दर्भमा संवैधानिक आकांक्षाको परिपूर्ति तथा राष्ट्रिय उद्देश्यको उपलब्धिका लागि स्थानीय सरकारको दक्ष राजस्व प्रणालीले महत्वपूर्ण प्रभाव पार्ने देखिन्छ।

संवैधानिक अधिकारभित्र रही स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय सरकारहरुलाई कार्य जिम्मेवारी तथा स्रोत परिचालन गर्न सक्ने उल्लेख्य अधिकार दिएको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनले स्थानीय सरकारलाई संघ र प्रदेश सरकारबाट उपलब्ध हुने विभिन्न अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँडका अतिरिक्त वित्तीय अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत विभिन्न कर, शुल्क तथा दण्ड जरिवाना जस्ता राजस्व संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ । साथै स्थानीय सरकारले अन्य स्वदेशी संघसंस्थाबाट अनुदान, वैदेशिक अनुदान वा सहयोग तथा आन्तरिक ऋण लिन सक्ने समेत व्यवस्था छ।

स्थानीय सरकारले आ-आफ्नो क्षेत्रमा गर्ने सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माणको क्षमतालाई बृद्धि गर्न आय परिचालन क्षमतामा पनि सुधार गर्न आवश्यक हुन्छ। स्थानीय सरकारलाई प्राप्त भएका वित्तीय अधिकारहरुलाई ऐनको प्रावधान अनुसार व्यवस्थित तथा न्यायोचित तरिकाले पूर्णरुपमा परिचालन गर्न थप प्रयास गर्नुपर्ने आवश्यकता महशुस भएको छ। यसको मुख्य कारणहरुमा स्थानीय सरकारलाई प्राप्त कतिपय अधिकार परिचालनका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यविधि, संगठनात्मक व्यवस्था, सूचना तथा तथ्यांकको स्थापना, आयको सम्भाव्यता अध्ययन, नियन्त्रण प्रणालीको स्थापना आदि व्यवस्था तथा अभ्यासको कमी हुनु रहेको छ। संवैधानिक अधिकारभित्र रही स्थानीय तहलाई आन्तरिक आय परिचालन गर्न सक्ने उल्लेख्य अधिकार दिएको भएता पनि ती अधिकारलाई ऐनको प्रावधान अनुसार व्यवस्थित तथा न्यायोचित तरिकाले पूर्णरुपमा परिचालन गर्न सकिरहेका छैनन्, जसको मूख्य कारणमा स्थानीय तहको हालको संरचना त्यसका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यविधि, संगठनात्मक व्यवस्था, सूचना तथा तथ्यांकको स्थापना, आयको सम्भाव्यता अध्ययन, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली आदिको स्थापना तथा अभ्यासको कमी हुनु रहेको छ।

संवैधानीक व्यवस्था अनुशार कानुन बमोजिम बाहेक स्थानीय तहमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लगाउन पाईने छैन। स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा राष्ट्रिय नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकुल नहुने

गरी कानुन बनाई कर लगाउन सक्नेछ । सोही कानुनी प्रावधान अनुरुप स्थानीय तहहरुले आर्थिक ऐन तर्जुमा गरि राजस्व संकलन गरिरहेका छन् । तर स्थानीय सरकारको राजस्व अधिकार, आर्थिक ऐनले समावेश गर्नुपर्ने प्रावधानहरु तथा आर्थिक ऐन तर्जुमा गर्दा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरुको बारेमा जानाकारी तथा ज्ञान र अनुभव कमी रहेको देखिन्छ । स्थानीय तहले तर्जुमा गरेका आर्थिक ऐनहरु कानुनी रुपमा बाझिएका, केही प्रावधानहरु नियम संगत नभएका तथा कैयौ प्रावधानहरु एक आपसमा बाझिनुका साथै पूर्णता समेत नरहेको अवस्था छ ।

उल्लेखित अवस्थालाई मध्यनजर गरि यस बनेपा नगरपालिकाको राजस्व प्रणाली थप व्यवस्थित र सक्षम बनाउनुपर्ने आश्यकता महशुश भएको हो । यसै सन्दर्भमा नगरपालिकको राजस्व सुधारका लागि नगरपालिकाको नेतृत्वमा सहभागितामूलक पद्दति अवलम्बन गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ । कार्यक्रमले नगरपालिकाका प्रतिनिधि, कर्मचारी तथा अन्य सरोकार पक्षहरूलाई राजस्व परिचालनको क्षेत्रमा अभिमुखीकरण, राजस्व प्रशासन संग सम्बन्धित कर्मचारीका लागि तालिम, आन्तरिक आय सुधारका लागि समस्या तथा अवसरहरूको पहिचान गरी यो कार्ययोजना तयार भएको हो । यस कार्ययोजनाले नगरपालिकाको आय सम्भाब्यताको विश्लेषण गरी आय प्रक्षेपणलाई मार्गदर्शन गर्नुका साथै राजस्व सुधार कार्ययोजनालाई वार्षिक रुपमा अद्यावधिक गर्नका लागि आवश्यक सैद्धान्तिक, कानुनी तथा व्यवहारीक ज्ञान सीप समेत प्रदान गर्नेछ ।

१.२ राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यक्रम

नगरपालिकाको कुल राजस्व सम्भावना र वर्तमान संकलन अवस्था बीचको अन्तर पहिल्याई सो अन्तर कम गर्न आवश्यक कृयाकलपाहरु पहिचान गरि सोको कार्यान्वयनका लागि तयार गरिने कार्ययोजना नै राजस्व सुधार कार्ययोजना हो । यो प्रतिवेदनमा यस नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको अवस्था अध्ययन तथा विश्लेषण गरी राजस्व सुधारकोलागि गर्नुपर्ने कार्यहरुको पहिचान गरीएको छ । यस कार्ययोजनाले नगरपालिकाको राजस्व प्रशासनका विविध पक्षमा सुधार ल्याई राजस्व परिचालनमा प्रभावकारीता ल्याउन गर्नुपर्ने कार्यकोलागि मार्गदर्शन गर्ने तथा अनुगमनकोलागि आधार दिनेछ भने राजस्व संकलनलाई कानुनसम्मत र न्यायसंगत बनाउन थप सघाउ पु¥याउनेछ । कार्ययोजनाको आधारमा नगरपालिकाको आगामी तीन आर्थिक बर्षको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ जसले आगामी बर्षहरुको आय वजेट तयार गर्न सहयोग गर्ने विश्वास लिईएको छ । यस योजनामा निम्न विषयवस्तुहरूलाई समेटिएको छः

- *राजस्व सुधार कार्ययोजनाको परिचय*
- *नगरपालिकाको विद्यमान आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलनको अवस्था*
- *नगरपालिकाका राजस्व अधिकार तथा आय संभाव्यता*
- *राजस्व सुधार कार्ययोजना*
- *आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण*
- *निष्कर्ष तथा सुझाव ।*

१.३ राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको उद्देश्य

यस अध्ययनको समग्र उद्देश्य बनेपा नगरपालिकाको आन्तरिक आय तथा राजस्वको विद्यमान अवस्था विश्लेषण गर्नु र व्यवहारिक तथा प्रभावकारी राजस्व प्रणालीको विकास गर्नु हो । यस उदेश्यको प्राप्तीका लागि देहाय अनुसारका सहायक उद्देश्य निर्धारण गरिएको छ ।

(क) नगरपालिकाको आन्तरिक आय तथा राजस्वको दर र दायरा लगायत विविध पक्षहरुको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण गर्ने ।

(ख) नगरपालिकाको आन्तरिक आय तथा राजस्वका विभिन्न स्रोतहरुको लेखाजोखा गर्ने र बृद्धिका संभावनाहरु पहिचान गर्ने ।

(ग) आगामी ३ आर्थिक वर्षका लागि कार्ययोजना सहित नगरपालिकाको राजस्व अनुमान तथा प्रक्षेपण गर्ने ।

(घ) आन्तरिक राजस्व सुधार रणनीति र सो रणनीतिका आधारमा बृद्धिका उपाय र राजस्व प्रक्षेपण कार्ययोजना तयार गर्ने ।

(ङ) नगरपालिकाको आन्तरिक आय तथा राजस्व वृद्धिका लागि व्यवहारिक तथा विशिष्ट सुझावहरु प्रदान गर्ने ।

१.४ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको क्षेत्र

यस कार्ययोजनाले समेटेका क्षेत्रहरु देहायअनुसार रहेका छन् :

- सान्दर्भिक दस्तावेजहरु (नेपालको संविधान, ऐन, नियमावली, कार्यविधि, नगरपालिकाका विभिन्न दस्तावेजहरु तथा राजस्व परिचालन संग सम्बन्धि प्रकाशनहरु आदि) संकलन तथा अध्ययन गर्ने ।
- नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा सरोकारवालाहरुका लागि स्थानीय तहको राजस्व परिचालन तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनका मुख्य समस्या, चुनौती, आय सम्भावना तथा राजस्व सुधारका क्रियाकलाप पहिचान गर्नका लागि तालिमका सहभागीहरुलाई प्रेरीत गर्नुका साथै प्राविधिक सहयोग पुर्‍याउने ।
- नगरपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरू पहिचान गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना र प्रक्षेपण सहितको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गर्ने ।
- प्रारम्भिक मस्यौदा नगरपालिकाका मुख्य सरोकारवाला पक्षहरुसंग प्रस्तुत गरि आवश्यक सल्लाह सुझाव संकलन गर्ने तथा आवश्यक परिमार्जन गर्ने ।
- नगरपालिकाको विद्यमान आर्थिक ऐन पुनरावलोकन गरी सुधारका लागि आवश्यक सुझाव उपलब्ध गराउने ।
- राजस्व सुधार कार्ययोजनाको दस्तावेजलाई अन्तिम रुप प्रदान गरि पेश गर्ने ।

१.५ कार्ययोजना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

उल्लेखित कार्यका लागि सम्बन्धीत विभिन्न सन्दर्भ सामाग्रीहरूको अध्ययन, तथ्याङ्क तथा सूचना संकलन गरी आवश्यक फारमहरूको विकास, तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण, सहभागितामूलक छलफल, कार्यशाला गोष्ठी तथा प्रस्तुतिकरण जस्ता विधिहरू प्रयोग गरिएको थियो । अध्ययनका क्रममा अवलम्बन गरिएको विधिहरूलाई देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

१.५.१ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन

अध्ययन कार्यको प्रथम चरणमा परामर्शदाता समुहबाट विभिन्न स्रोतहरूबाट सन्दर्भ सामाग्रीहरू संकलन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । यस सन्दर्भमा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएका मुख्य सन्दर्भ सामाग्रीहरू **अनुसूची १** मा दिईएको छ ।

१.५.२ तथ्यांक/सूचना संकलन फारम तथा सूची विकास

सन्दर्भ सामाग्रीको अध्ययन तथा विश्लेषण पश्चात् परामर्शदाताहरूबाट तथ्यांक तथा सूचना संकलनका लागि आवश्यक फारमहरूको विकास गरिएको थियो । तथ्यांक संकलनको लागि प्रयोग गरिएको फारम **अनुसूची २** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.५.३ तथ्यांक/सूचना संकलन

अध्ययनका क्रममा परामर्शदाताद्वारा नगरपालिकाको वेभ साईट, विभिन्न शाखाहरू, सरोकारवाला पक्षहरू, स्थलगत अध्ययन तथा अवलोकनबाट आवश्यक सूचनाहरू संकलन गरिएको थियो । यसका अलावा राजस्व शाखा बाट समेत आवश्यक तथ्यांकहरू संकलन गरिएको थियो । अध्ययनका क्रममा निम्न क्षेत्रगत तथ्यांक एवं सूचनाहरू संकलन गरिएको थियो :

- राजस्वको प्रशासनिक व्यवस्था तथा सूचना प्रवाह सम्बन्धी विवरण ।
- गत आर्थिक वर्षहरु तथा चालु आर्थिक वर्षको हाल सम्मको यथार्थ आय विवरण ।
- चालु आर्थिक वर्षको आर्थिक ऐन तथा बजेट ।
- आन्तरिक आय संकलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण ।
- आन्तरिक आय संकलनको संभावित नयाँ क्षेत्रहरू सम्बन्धी तथ्यांक तथा सूचना ।

१.५.४ वडा कार्यालयको स्थलगत अध्ययन तथा अवलोकन

वडा कार्यालयको राजस्व प्रशासनको अवस्था सम्बन्धी जानकारी हासिल गर्न तथा आवश्यक तथ्यांक संकलन गर्न केही वडाहरुमा स्थलगत अध्ययन तथा अवलोकन भ्रमण गरिएको थियो । यस क्रममा वडा नं. ७, ८, १० र १४का जनप्रतिनिधिहरु, वडा सचिव तथा कर्मचारीहरु, स्थानीय व्यवसायीहरु संग छलफल गरि आवश्यक सूचना संकलनका साथै जिज्ञासा र सुझावहरु संकलन गरिएको थियो । उक्त स्थलगत अवलोकन तथा अध्ययनकार्यमा परामर्शदाता तथा राजस्व शाखाका प्रमुख श्री मोहन लाल श्रेष्ठको समेत सहभागिता रहेको थियो । उक्त क्रममा निम्न विषयवस्तुसंग सम्बन्धित जानकारीहरु संकलन गरिएको थियो :

- वडा कार्यालयको भौतिक अवस्था,
- वडा कार्यालयको राजस्व प्रशासनको व्यवस्था र भोगिएका समस्याहरु
- करदाताहरुको व्यवहार र गुनासो,
- कर संकलन, बैंक दाखिला तथा प्रतिवेदन प्रणाली,
- कर असुली र विलिङ प्रणाली ।

१.५.५ अभिमुखीकरण तथा योजना तर्जुमा कार्यशाला

नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यक्रम अन्तर्गत् नगरपालिकामा एक दिने कार्यशाला संचालन गरिएको थियो । २०८० चैत्र २२ गते संचालित उक्त कार्यक्रममा नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू, राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीसहरु, उद्योग वाणिज्य संघ र व्यवसायी प्रतिनिधिहरु गरि जम्मा ८४ जनाको सहभागीता रहेको थियो । दुई सत्रमा संचालित उक्त कार्यक्रमको पहिलो सत्रमा सहभागीहरुलाई नगरपालिकाको राजस्व परिचालन व्यवस्था सम्बन्धी अभिमुखीकरण गरिएको थियो भने दोस्रो सत्रमा सहभागीतमूलक रुपमा नगरपालिकाको राजस्व सुधारका लागि आवश्यक कृयाकलापहरुको पहिचान गरि कार्ययोजनाको मस्यौदा तयार गरिएको थियो ।

उक्त कार्यक्रम नगरपालिकाका प्रमुख श्री शान्ति रत्न शाक्यको अध्यक्षतामा भएको थियो भने कार्यक्रमको संचालन नगरपालिकाका राजस्व शाखाका प्रमुख श्री मोहन लाल श्रेष्ठले गर्नु भएको थियो । प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री भोला प्रसाद चापागाईले कार्यक्रमको आवश्यकता र उद्देश्य माथि प्रकाश पार्दै स्वागत मनतव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । स्वागत मनतव्य संगै नगर प्रमुखज्यूले ब्यानर पढी कार्यक्रमको उद्घाटन गरि प्राविधिक सेसन संचालनका लागि विषय विज्ञहरुलाई फ्लोर हस्तान्तरण गर्नु भएको थियो ।

पहिलो सत्र (राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यक्रमको परिचय तथा राजस्व सम्बन्धी प्रस्तुती र छलफल):

कार्यक्रमको उद्घाटन पश्चात्को प्राविधिक सत्र परामर्शदाताहरूले सहजीकरण गर्नु भएको थियो । राजस्व सुधार कार्य योजनाको परिचय, आवश्यकता र तर्जुमा विधिमा प्रस्तुती र छलफल गर्दै नगरपालिकाले हाल राजस्व परिचालनमा भोगिरहेका समस्याहरु के के हुन् भनी सहभागीहरुलाई आफना कुरा राख्न आग्रह गरिएको थियो । सहभागीहरूबाट मेटाकार्ड मार्फत् संकलन गरिएको समस्याहरूको सारांश देहाएअनुसार रहेको छ :

- *अनुमान गरिएको सबै राजस्व शीर्षकहरुबाट कर संकलन नहुनु ।*
- *घरजग्गा बहाल कर र व्यवसाय कर संकलन प्रभावकारी नहुनु ।*
- *करदाता शिक्षा कार्यक्रम तथा बढी तिर्ने करदातालाई प्रोत्साहन गर्ने नीति हुनुपर्ने ।*
- *व्यवसाय करका सन्दर्भमा व्यवसायहरुको व्यवहारिक वर्गिकरण नभएको तथा एकिन कर निर्धारणमा अन्यौल देखिएको ।*
- *सडकको मापदण्डमा परेका घरहरुको अभिलेखीकरण तथा नक्सा पास सम्बन्धमा समस्या रहेको ।*
- *राजस्व संकलनमा दण्ड जरिवानाको प्रावधान कमोजर देखिएको ।*
- *विगत लामो समयदेखि राजस्वका दरहरु परिमार्जन नभएको ।*
- *केही राजस्वका शिर्षक र सोको दर आर्थिक ऐनमा उल्लेख नहुदा संकलनमा समस्या ।*
- *जनतालाई राजस्वका विभिन्न पक्षहरबारे जानकारी नहुनु तथा नगरपालिकाले स्पष्ट गर्न नसक्नु आदी ।*
- *राजस्व संकलनका क्षत्रहरु पहिचान हुन नसक्नु, राजस्व संकलनको कार्ययोजना बनाई कार्यान्वियनमा जान नसक्नु ।*
- *राजस्व अशुलीमा अनुगमन नभएको ।*

तत्पश्चात् स्थानीय तहको राजस्व अधिकारका सैद्धान्तिक तथा कानूनी प्रावधान र प्रशासनिक पक्षहरूको प्रस्तुति र त्यसमाथि छलफल भएको थियो । नगरपालिकाको आन्तरिक आयका मूख्य स्रोतहरू, तिनको सम्भाब्यता तथा हालको परिचालनको अवस्था र सम्भावनाका साथै सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूमा समेत छलफल भएको थियो ।

दोस्रो सत्र (राजस्व सुधार कार्ययोजना मस्यौदा तर्जुमा):

यस सत्रको प्राविधिक सेसन नगरपालिकाको राजस्व सुधारका उपायहरू खोजी गर्नेमा केन्द्रित थियो । कार्ययोजनाको तथ्यांक तथा अन्य प्राविधिक पक्षहरूलाई समेटी संचालन गरिएको कार्यक्रममा

सहभागीहरूलाई पाँच समूहमा विभाजन गरी राजस्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरू पहिचान गरी कार्ययोजना बनाउन समूह कार्य गराइएको थियो । नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतका मुख्य सम्भाव्य क्षेत्रहरु पहिचान गरि उक्त क्षेत्रहरुको आय संकलनको सम्भावना तथा आय संकलन सुधारको कार्ययोजना विशेषतः दायरा, दर तथा प्रशासनमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरुको पहिचान गरिएको थियो । सम्पुर्ण सहभागिहरु निम्न पाँचवटा समूहमा विभाजन भई समूह कार्य गर्नुभएको थियो :

समूह १ : सम्पत्ति कर

समूह २ : व्यवसाय कर

समूह ३ : घर तथा जग्गा बहाल कर

समुह ४ : विज्ञापन कर

समुह ५ : सरकारी सम्पत्ति परिचालन

समूहलाई निष्कर्षमा पुग्न सहजकर्ताहरूबाट आवश्यक सहयोग प्रदान गरिएको थियो । प्रत्येक समूहले समूह कार्य सम्पन्न गरे पश्चात समूह कार्यको निष्कर्ष प्रस्तुत गर्न लगाई सो माथि छलफल गरी थप सुझाव संकलन गरिएको थियो । समूह कार्यका लागि कार्ड, चार्टलाई उपयोगमा ल्याइएको थियो । प्रस्तुति संगै परामर्शदाता समूहले यसलाई थप परिमार्जन गरी अन्तिम मस्यौदा तयार गर्ने जानाकारी गराउदै प्राविधिक सत्र सम्पन्न गरिएको थियो ।

राजस्व शाखा प्रमुख श्री मोहन लाल श्रेष्ठले संचालन गर्नु भएको समापन सत्रमा नगरपालिकाका उप प्रमुख श्री विमला सापकोटा दहालले नगरपालिकाको समग्र विकासका लागी आन्तरिक आयका थप सम्भावनाहरु पहिचान गरि यसलाई सुदृढ गर्नुको विकल्प नभएको विचार व्यक्त गर्नु भयो । त्यसैगरी नगरपालिकाले खर्च मात्र नभई आम्दानी गर्ने विषयलाई समेत महत्व दिदै आम्दानी हुनसक्ने क्षेत्र पहिचान गरि त्यसतर्फ लगानी बढाउनुपर्नेमा जोड दिनु भएको थियो । अन्त्यमा नगर प्रमुख श्री शान्ति रत्न शाक्यले समापन मनतव्य व्यक्त गर्नु भएको थियो । उहाले नगरपालिकामा आय संकलनको सम्भावना भएको र संकलन गर्नुपर्नेमा सबै जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुमा साझा बुझाई हुनुपर्ने कुरा व्यक्त गर्नुभयो । राजस्व संकलनका क्षेत्रहरुको खोजिकार्यमा जोड दिनुपर्ने

र तत्काल दायरामा नआएका उद्योग, व्यवसाय तथा घरजग्गा बहाल आयलाई दायरामा ल्याई राजस्व असुली गर्नुपर्ने कुरालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने कुरा औल्याउनु भएको थियो । अन्त्यमा यस कार्यक्रममा सहयोग पुऱ्याउनुहुने तथा अर्थपूर्ण सहभागीताका लागि सम्पूर्ण सहभागीहरुलाई धन्यवाद दिँदै कार्यक्रम समापन गर्नु भएको थियो । कार्यशालाको कार्यक्रम तालिका तथा उपस्थिति विवरण **अनुसूची ३** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.५.६ मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी तथा छलफल

समूहगत छलफल, अध्ययनबाट प्राप्त तथ्यांक तथा सूचनाहरूलाई विभिन्न तथ्यांकीय विधिहरूको प्रयोग गरी विश्लेषण गरियो । यसरी प्राप्त नतिजा तथा जानकारीहरूलाई तालिकामा प्रस्तुत गरी आवश्यक व्याख्या सहित राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरिएको थियो । माथी उल्लेखित चरणहरु पार गर्दै तयार गरिएको मस्यौदा प्रतिवेदन उपर आवश्यक सुझाव संकलनका लागि मिति २०८१ जेठ ३१ गते राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरुको बैठकका विचमा छलफल गरिएको थियो । यस छलफलमा विशेष गरि नगरपालिकाको राजस्वका दायरा तथा दरको विद्यमान अवस्था, राजस्व संकलनको सम्भावना र राजस्वका दरहरुमा गर्नुपर्ने परिमार्जनका सम्बन्धमा छलफल गरिएको थियो । विशेष गरि यो छलफल आगामी आ.व. २०८१।०८२का लागि आर्थिक ऐनको मस्यौदा, राजस्वका शिर्षकगत दायरा तथा दरमा गर्नुपर्ने परिमार्जजन जस्ता विषयमा केन्द्रित रहेको थियो ।

१.५.७ राजस्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी

मस्यौदा प्रतिवेदन उपर नगरपालिकाका कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुबाट प्राप्त सल्लाह सुझावहरुलाई समावेश गरि बनेपा नगरपालिकाको यस राजस्व सुधार कार्ययोजनालार्य अन्तिम रुप प्रदान गरिएको हो ।

१.६ अध्ययनको सीमा

नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको क्षेत्र व्यापक रहेको भएता पनि सीमित स्रोत साधन, पर्याप्त सूचनाको अभाव, सीमित समयका कारण यस अध्ययनका सीमाहरू देहाय अनुसारका रहेका छन् :

- अध्ययन तथा विश्लेषण कार्य प्रमुख रुपमा कार्यालयको अभिलेख, दस्तावेज प्रतिवेदन तथा द्वितीय स्रोतहरूबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूलाई आधार लिइएको छ । यसका अतिरिक्त

नगरपालिकाका सम्बन्धित प्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू तथा अन्य सरोकारपक्षहरूसंग भएको छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरू समावेश गरिएको छ ।

- नगरपालिकाको आन्तरिक आय तथा स्रोत परिचालन सम्बन्धी अध्ययनको लागि उपलब्ध गराइएको फाराम अनुसार प्राप्त तथ्याङ्कहरू विभिन्न कार्यालयहरूको अभिलेख तथा आंशिक स्थलगत अध्ययनवाट संकलन गरिएको छ । तथ्यांक संकलनको लागि विस्तृत स्थलगत सर्भेक्षण कार्य भएको छैन ।

- नगरपालिकाको जनसंख्या तथा आर्थिक गतिविधिमा हुने वृद्धि, नगरपालिकाको सेवामा हुने वृद्धि र नागरिक संन्तुष्टिमा हुने वृद्धि, मूल्यांकन दरमा हुने वृद्धि तथा राजस्वका दरको पुनरावलोकन आदि कृयाकलापहरूले भविष्यको राजस्व संकलनमा असर गर्ने भएता पनि यी तथ्यांकहरू उपलब्ध नभएकोले आय प्रक्षेपणमा आधार लिन सकिएको छैन ।

परिच्छेद २

नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

यस परिच्छेदमा नगरपालिकाको आय परिचालनसँग प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सम्बन्धित विषयवस्तुहरूलाई समावेश गरिएको छ। यसले नगरपालिकाको भौगोलिक, आर्थिक तथा सामाजिक अवस्था तथा नगरपालिकाको संस्थागत क्षमतालाई चित्रण गरेको छ।

२.१ प्रशासनिक विभाजन तथा भौगोलिक अवस्थिति

नेपालको प्रशासनिक विभाजन अनुसार यो नगरपालिका वागमति प्रदेश अन्तर्गत काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाका १३ स्थानीय तहहरू मध्ये एक हो । २०३८ साल चैत्र १४ गते नगर पञ्चायतको रुपमा घोषणा भई गठन भएको यस नगरपालिका वर्तमान नेपालको संविधानको व्यवस्था अनुरुप २०७३ साल फागुन २२ गते देखि वर्तमान संघीय व्यवस्थापमा स्थानीय सरकारको रुपमा पुर्नसंरचित भएको छ। साविकका बनेपा नगरपालिका तथा उग्रतारा जनागाल, महेन्द्रज्योती, नासिकास्थान साँगा, टुकुचा नाला, उग्रचण्डी नाला गाउँ विकास समितिका सम्पूर्ण क्षेत्रहरु र रबिअपि तथा देवीटार गाउँविकास समितिका केहि वडाहरु समेटि यो नगरपालिका हालको १४ वटा वडाहरू कायम गरिएको हो ।

बनेपा नगरपालिकाको भूव्अवस्थिति २७.३७ डिग्री अक्षांश र ८१.३१ डिग्री देशान्तरमा कूल ५४.५९ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। काठमाडौं उपत्यकाबाट लगभग २० किलोमिटर पूर्वमा अवस्थित यो नगरपालिका क्षेत्रफलको आधारमा काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको सबै भन्दा सानो र जनसंख्याको आधारमा सबै भन्दा ठुलो नगरपालिका हो । यो नगरपालिकाको चार सिमानामा पूर्वमा धुलिखेल र पाँचखाल नगरपालिका, पश्चिममा भक्तपुर जिल्ला, उत्तरमा मण्डनदेउपुर नगरपालिका र दक्षिणमा पनौति नगरपालिका रहेको छ।

२.२ जनसांख्यिक अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार बेनपा नगरपालिकाको कुल जनसंख्या ६७६९० (पुरुष ३३१७२ जना र महिला ३४५१८ जना) र कुल घरधुरी १६६९८ रहेका छन्। यस नगरपालिकामा वडागत जनसंख्याको तुलनात्मक विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा धेरै जनसंख्या वडा नं ७ मा रहेको छ जसमा जम्मा जनसंख्या ७७५५ रहेका छन् भने घरधुरी संख्या १८०९ रहेको छ। त्यस्तै सबैभन्दा थोरै जनसंख्या भएको वडा नं. ११ रहेको छ, जसको जनसंख्या २२६८ रहेका छ भने घरधुरी संख्या ५०३ रहेको छ । यसअघि २०६८ सालमा सम्पन्न जनगणना अनुसार कुल जनसंख्या ५७७२२ रहेको थियो । हालको जनसंख्या सम्बन्धी विवरण देहायअनुसार तालिकामा दिइएको छ :

तालिका १: वडागत जनसंख्या तथा घरधुरी

वडा	घरधुरी	जनसंख्या			परिवारको औसत आकार	लैंगिक अनुपात
		जम्मा	पुरुष	महिला		
१	६२७	२५२९	१२२०	१३०९	४.०३	९३.२०
२	५४८	२२९४	१०८२	१२१२	४.१९	८९.२७
३	७९३	३३७८	१६७१	१७०७	४.२६	९७.८९
४	११३४	४५४४	२२३१	२३१३	४.०१	९६.४५
५	१८२८	७४४४	३६६७	३७७७	४.०७	९७.०९
६	१८२६	७१५४	३५३९	३६१५	३.९२	९७.९०
७	१८०९	७७५५	३८०९	३९४६	४.२९	९६.५३
८	१६७४	६८८१	३३६५	३५१६	४.११	९५.७१
९	१४४८	६०५७	२९६५	३०९२	४.१८	९५.८९
१०	१९९७	७५१५	३७९६	३७१९	३.७६	१०२.०७
११	५५३	२२६८	१११३	११५५	४.१०	९६.३६
१२	६७७	२८१८	१३५४	१४६४	४.१६	९२.४९
१३	११०३	४२८५	२०४२	२२४३	३.८८	९१.०४
१४	६८१	२७६८	१३१८	१४५०	४.०६	९०.९०
जम्मा	**१६६९८**	**६७६९०**	**३३१७२**	**३४५१८**	**४.०५**	**९६.१०**

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्यांक कार्यलय

उल्लेखित तथ्यांक अनुसार यस नगरपालिको वार्षिक जनसंख्या बृद्धि दर १.५० प्रतिशत रहेको छ भने हालको जनघनत्व १२४० (प्रति वर्ग कि.मि.) रहेको छ ।

२.३ आर्थिक एवंम् पर्यटकीय अवस्था

बनेपा नगरपालिका बागमती प्रदेशकै ऐतिहासिक र सांस्कृतिक सम्पदाले भरिपूर्ण एक महत्वपूर्ण नगरपालिक हो । यो नगर प्राचीन समयदेखि नै व्यापारिक मार्गको रूपमा प्रख्यात छ र यहाँका पुरातात्विक स्थलहरू, मन्दिरहरू र सांस्कृतिक पर्वहरूले पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्छ। नाला भगवती, नाला करुणामय, चामुण्डा देवी, नासिकामाई साँगा, आशापुरी महादेव, धनेश्वर महादेव, गोसाईस्थान, उग्रेश्वर महादेव, चण्डेश्वरीमाई र बासुकीस्थान यस नगरक्षेत्रका ऐतिहासिक महत्वका धार्मिकस्थलहरु हुन् । यहाँको प्राकृतिक सौन्दर्य र सांस्कृतिक सम्पदाले देशी तथा विदेशी पर्यटकहरूको मन जित्न सफल भएको छ। यसले स्थानीय अर्थतन्त्रलाई थप प्रोत्साहन प्रदान गरेको छ र रोजगारको अवसरहरू सिर्जना गरेको छ ।

बनेपाको अर्थतन्त्र मुख्यतया कृषि, व्यापार र उद्योगमा आधारित छ भने शिक्षा र स्वास्थ्य सेवाहरूको लागि पनि यहाँका नागरिकहरूलाई सुविधा उपलब्ध छ । नगरपालिकाले विकास र समृद्धिको लागि विभिन्न योजनाहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ । बनेपाको विविधताले यहाँको समाजलाई समृद्ध र संस्कृतिले भरिपूर्ण बनाएको छ जसले गर्दा यो एक महत्वपूर्ण आर्थिक क्षेत्र र आकर्षक बसोबास नगरका रुपमा विकसित हुदै गएको छ । बनेपा नगरपालिकाको आर्थिक विकास र पर्यटन क्षेत्रले यहाँको समग्र समृद्धिमा महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ । आर्थिक दृष्टिकोणले बनेपा मुख्यतया कृषि,

पशुपालन, व्यापार, व्यसाय तथा उद्योगहरूमा आधारित छ। यहाँका नागरिकहरू विभिन्न व्यवसायिक गतिविधिमा संलग्न छन् जसमा खेतीपाती, दुग्ध उत्पादन, र साना उद्योगहरूको योगदान प्रमुख छ।

सन् २०१८ को आर्थिक जनगणना अनुसार बनेपा नगरपालिकामा विभिन्न आर्थिक गतिविधिमा संलग्न जम्मा ४३२९ व्यापार तथा व्यवसायीक संघसंस्थाहरु रहेका छन्, जसमा स्वरोजगार वा कर्मचारीका रूपमा कुल २१ हजार ३५६ जना (पुरुष १२ हजार ६९९ र महिला ८ हजार ६८७ जना) आर्थिक गतिविधिमा संलग्न छन्। यसरी हेर्दा प्रत्येक व्यवसायमा औसत ५ जना कार्यरत रहेका छन्।

नगरक्षेत्रमा रहेका १११ वटा बैकं तथा लघुवित्तका शाखाहरु तथा २७० भन्दा अधिक वित्तिय सहकारीहरु, हाल संचालनमा रहेका क्याम्पस, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्थाहरु, होटल तथा रिसोर्टहरु, नीजि क्षेत्रको लगानीमा बनिरहेका संरचनाहरु, संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारको प्रत्यक्ष लगानीमा निर्माण भईरहेका सडक तथा पूर्वाधारहरुले पनि यसको बढ्दो विकासलाई ईंगित गर्दछ। यस नगरक्षेत्रका व्यवसायीक कृषि, पर्यटन तथा होटेल व्यवसाय, साना तथा मझौला उद्योगहरू र सेवाजन्य व्यवसाय आर्थिक विकासका मुल सम्भावनाहरु रहेका छन्।

२.४ नगरपालिकाको मानवीय संशाधन

स्थानीय तहका रुपमा नगरपालिकाको दोस्रो निर्वाचन २०७९ वैशाख ३० गते सम्पन्न भई हाल सोही निर्वाचन बाट निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू मार्फत् नगरपालिकाको आवश्यक कानुन तथा नीति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने र सोको कार्यन्वयन गर्ने कार्य भईरहेको छ। यस नगरपालिकामा रहेका १४ वटा वडामा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको नगर सभा तथा २४ सदस्य कार्यपालिका रहेको छ। त्यसैगरी नगरपालिकाको कार्यसम्पादनका लागि नगरपालिकामा १४ वटा शाखाहरु, २ वटा उपशाखा/इकाई, १५ वटा नगर/शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी तथा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रहरु, १४ वटा वडा कार्यालयहरु लगायत प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम र उद्यम विकास कार्यक्रम रहेका छन्। उल्लेखित सांगठनिक संरचनामा स्थायी तर्फ ११८ र करार तर्फ ११२ गरि जम्मा २३० जना कर्मचारीहरु कार्यरत छन्, जसको तहगत विवरण तल तालिकमा उल्लेख गरिएको छ:

तालिका २: नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	तह	कर्मचारी संख्या		
		स्थायी	करार	जम्मा
१	अधिकृतस्तर नवौं	२	०	२
२	अधिकृतस्तर आठौं	३	१	४
३	अधिकृतस्तर सातौं	४	०	४
४	अधिकृतस्तर छैठौं	२९	४	३३
५	सहायकस्तर पाँचौं	५७	१५	७२
६	सहायकस्तर चौथो	१०	२५	३५
७	श्रेणी विहिन	१३	६७	८०
	जम्मा	**११८**	**११२**	**२३०**

स्रोत: प्रशासन शाखा, २०८१ जेठ

२.५ नगरपालिकाको भौतिक सम्पत्ति

अरनिको राजमार्गले जोडिएको बनेपाको वडा नं. ८ स्थित मुख्य बजारक्षेत्रमा नगर कार्यपालिकाको प्रशासनीक १ सभाहल सहित १९ कोठे ३ तले भवन रहेको छ । नगरपालिकाले नगरपालिकाको वडा नं. १४ स्थित बजार क्षेत्रमा रहेको प्रशासकिय भवन जिर्ण अवस्थामा रहेको छ । नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका ठुला भौतिक सम्पत्तिहरुको विवरण तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ:

तालिका ३: नगरपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको विवरण

क्र.सं.	सम्पत्तिको विवरण	संख्या	हालको उपभोग
क.	**भवन**	**३२**	
१	प्रशासनिक भवन	१	नगरपालिकाको प्रशासनिक भवन
२	वडा कार्यालय भवन	८	विभिन्न वडा कार्यालय संचालन (वडा नं. २, ४, ५, ६, ७, ८, ९ र १०)
३	सपिङ्ग कम्प्लेक्स	४	पहिलो ब्लक पश्चिम तर्फ (१२ कोठा सहित २ तले) दोस्रो ब्लक पूर्व तर्फ (१४ कोठा सहित २ तल्ले) पुरानो कम्प्लेक्स बसपार्क उत्तर (२० सटर र ४ अन्य कोठा) बुडोल सपिङ्ग कम्प्लेक्स/नेपाल प्रचार्य चर्च (२९ कोठा र हल समेत ५ तल्ले)
४	साविक वडा नं. ६ को कार्यालय भवन: १)	१	६ सटर सहित ३ तले (बहालमा रहेको)
५	बसपार्क ग्यारेज भवन	१	३ कोठा १ तले (बहालमा रहेको)
६	बसपार्क सामूदायिक भवन	१	३ कोठा १ तले (बहालमा नरहेको)
७	कृषि फर्म क्वाटर	१	धुलिखेल अस्पतालले प्रयोग गरिरहेको
८	चण्डेश्वरी बहुउद्देश्यि भवन	१	नेपाल प्रहरीले प्रयोग गरिरहेको
९	अन्य भवन	१४	विषयगत शाखा तथा अन्य कार्यालयहरुले प्रशासनिक प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिरहेका
ख.	**जग्गा**	**करिब २९० रोपनी**	**विभिन्न भवनहरु निर्माण भएका, बसपार्क क्षेत्र, डम्पिङ्ग साईट क्षेत्र, कृषि फर्म, आईटी पार्क, ढल प्रशोधन लगायतमा प्रयोगमा रहेको**
ग.	**ठूला मेसिन औजार**	**४**	
१	रोलर	१	बिग्रेको अवस्थामा रहेको
२	व्याक हु लोडर	१	नगरपालिकाको निर्माण कार्यमा साथै भाडामा समेत प्रयोगमा रहेको
३	मिनि प्रेशर जेटिङ टैंकर	१	नगरपालिकाको काममा प्रयोगमा रहेको

क्र.सं.	सम्पत्तिको विवरण	संख्या	हालको उपभोग
क.	**भवन**	**३२**	
४	मिनी सक्सन टैंक	१	नगरपालिकाको काममा प्रयोगमा रहेको
घ.	ठुला सवारी साधन	७	
१	ट्रिपर	३	फोहरमैला संकलनमा प्रयोगमा रहेको
२	जिप	४	नगरपालिकामा संचालनमा रहेको

परिच्छेद ३

स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था र सो अनुसार नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको सम्भाव्यतालाई शीर्षकगत रुपमा विस्तृत विश्लेषण गरिएको छ। यसबाट नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था तथा सम्भावनाको विस्तृत विश्लेषण भई पहिचान गरिएको मुद्दाहरूलाई राजस्व सुधार कार्ययोजनाले संवोधन गर्ने विश्वास लिइएको छ ।

३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७७ को धारा ५७ मा राज्यशक्तिको बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । जसअन्तर्गत् तीनवटै सरकारहरु (संघ, प्रदेश तथा स्थानीय) को अधिकारहरु प्रष्ट संग बाँडफाँड गरेको छ भने धारा ६० मा आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र रहेर तीनवटै सरकारले कर लगाउन तथा राजस्व संकलन गर्नसक्ने व्यवस्थालाई थप व्याख्या गरिएकोछ। धारा ५७ अनुसारको राज्यशक्तिको बाँडफाँडको व्यवस्था लाई संविधानको अनुसूची ५, ६, ७, ८ र ९ मा तीन वटै सरकारहरुको अधिकारका विस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ । तीन वटै सरकारहरुको राजस्व अधिकारलाई निम्नानुशार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४: संवैधानिक व्यवस्था अनुसार राजस्व अधिकारको बाँडफाँड

संघ सरकार	प्रदेश सरकार	स्थानीय सरकार
पर्यटन शुल्क प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना भन्सार अन्तःशुल्क मूल्य अभिवृद्धि कर संस्थागत, व्यक्तिगत आयकर पारिश्रमिक कर राहदानी शुल्क भिसा शुल्क पर्यटन दस्तुर	पर्यटन शुल्क प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना विज्ञापन कर मनोरञ्जन कर सवारी साधन कर घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क कृषि आयमा कर	पर्यटन शुल्क प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना विज्ञापन कर मनोरञ्जन कर सवारी साधन कर घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क सम्पत्ति कर घरजग्गा बहाल कर व्यवसाय कर भूमिकर (मालपोत)

उल्लेखित संवैधानिक व्यवस्था अनुशार पर्यटन शुल्क, प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, सेवा शुल्क तथा दस्तुर, दण्ड जरिवाना तीन वटै सरकारको अधिकार क्षेत्रमा राखिएको छ । त्यसैगरि विज्ञापन कर, मनोरञ्जन कर, सवारी साधन कर तथा घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क प्रदेश (संविधानको अनुसूची ६) तथा स्थानीय सरकार (संविधानको अनुसूची ८) को अधिकार क्षेत्रमा राखिएको छ । त्यसै गरि सम्पत्ति कर, घरजग्गा बहाल कर, व्यवसाय कर र भूमिकर (मालपोत) स्थानीय सरकारको अधिकार क्षेत्र (संविधानको अनुसूची ८) अन्तर्गत् राखिएको छ । प्रदेश र स्थानीय सरकारको एकल राजस्व अधिकार क्षेत्र भित्र परेका विज्ञापन कर, मनोरञ्जन कर, सवारी साधन कर तथा घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्कसम्बन्धी व्यवस्थालाई अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनले एकल कर प्रशासन व्यवस्था अन्तर्गत लगाउने र संकलन गर्ने प्रावधान गरेको छ ।

स्थानीय सरकारको राजस्व अधिकारको संवैधानिक व्यवस्थालाई स्थानीय सरकार संचालन ऐन तथा अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनले विस्तृत रुपमा थप व्याख्या गरेको छ । स्थानीय सरकारको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संविधान तथा संघीय ऐनमा भएका प्रावधानहरु **अनुसूची ५** मा उल्लेख गरिएको छ ।

३.२ आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

नगरपालिकालाई प्राप्त कानूनी अधिकारको आधारमा सम्भाव्य आय शीर्षकहरूको परिचालन अवस्थाको तल तालिकामा विश्लेषण गरिएको छ । यसले नगरपालिकामा सम्भावना भएका आय शीर्षकहरूको संभाव्यता, शीर्षगत् दर निर्धारण तथा संकलन अवस्थालाई देखाउछ । आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था विश्लेषणका सन्दर्भमा विशेषतः नगरपालिकालाई प्राप्त अधिकार क्षेत्रमा राजस्व संकलनको सम्भावना भए नभएको तथा चालु आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को आर्थिक ऐनमा उक्त राजस्व शिर्षकको दर निर्धारण भएको नभएको र संकलन भए नभएको गरि तीन वटा अवस्थालाई देहाय बमोजिम हेरिएको छ ।

तालिका ५: आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

क.सं.	आयका शीर्षक	सम्भावना (छ / छैन)	दर निर्धारण (भए / नभएको)	संकलन (भए / नभएको)
क.	**कर राजस्व तर्फ**			
१	भूमि कर (मालपोत)	छ	भएको	भएको
२	सम्पत्ति कर	छ	भएको	भएको
३	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	छ	भएको	नभएको
४	घर जग्गा बहाल कर	छ	भएको	भएको (अधिकांश संस्थागत मात्र)
५	व्यवसाय कर	छ	भएको	भएको
६	जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर	छ	भएको	नभएको
७	विज्ञापन कर	छ	भएको	भएको

क.सं.	आयका शीर्षक	सम्भावना (छ / छैन)	दर निर्धारण (भए / नभएको)	संकलन (भए / नभएको)
८	मनोरन्जन कर	छ	प्रदेश कानुन अनुशार	नभएको
ख.	**गैरकर राजस्व तर्फ**			
१	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री	छ	प्रदेश कानुन अनुशार	भएको (न्यून संकलन)
२	काठ, दाउरा, जाराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री	छैन		
३	नक्सापास दस्तुर	छ	भएको	भएको
४	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	छ	भएको	भएको
५	वहाल विटौरी शुल्क	छ	भएको	भएको (न्यून संकलन)
६	पार्किङ्ग शुल्क	छ	भएको	भएको
७	सरकारी सम्पत्तिको बहाल बाट आय	छ	नभएको	भएको
८	पर्यटन शुल्क	छ	भएको	भएको
९	फोहरमैला ब्यवस्थापन शुल्क	छ	भएको	नीजि कम्पनी मार्फत संकलन भएका तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन भएको
१०	स्थानीय खानेपानी महसुल	छ	भएको	एकिकृत खानेपानी पाईप जडान ।
११	स्थानीय विद्युत महसुल	छैन		
१२	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफलायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्वन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	छैन (तत्काल नभएको)		
१३	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक वत्ति,शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्यायमशाला, पर्यटकिय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि)	छ (सार्वजनिक शौचालय)	भएको	भएको
१४	मूल्यांकन सेवा शुल्क	छ	भएको	भएको
१५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र,	छ	भएको (आशिंक मात्र)	भएको (आशिंक मात्र)

क.सं.	आयका शीर्षक	सम्भावना (छ / छैन)	दर निर्धारण (भए / नभएको)	संकलन (भए / नभएको)
	विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म			
१६	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	छ	नभएको	नभएको
१७	वडा मार्फत गरीने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	छ	भएको	भएको
१८	दण्ड जरिवाना	छ	भएको	भएको

उल्लेखित तालिकाका आधारमा विश्लेषण गर्दा कर राजस्व तर्फ स्थानीय तहलाई जम्मा ८ वटा शिर्षकहरुमा कर संकलन गर्ने अधिकार भए बमोजिम यस नगरपालिकाकामा सम्पुर्ण शिर्षकहरुमा कर संकलन गर्ने सम्भावना रहेको र सबै शिर्षकहरुमा करको दर निर्धारण भएको छ तर चालु आर्थिक वर्षमा जम्मा ६ वटा शिर्षकहरु बाट मात्र नगरपालिकाले कर असुली गरिरहेको छ ।

त्यसैगरी गैर कर राजस्व तर्फ मुख्यत: जम्मा १८ वटा शीर्षकहरू मध्ये १३ वटा शीर्षकहरूबाट राजस्व संकलन गर्ने सम्भावना देखिन्छ । हालसम्म नगरपालिकाले जम्मा १२ वटा शीर्षकहरूमा दर निर्धारण तथा एउटा शिर्षकमा ठेक्का विधिबाट राजस्व संकलन गर्ने गरी जम्मा १३ वटा शिर्षकहरुबाट राजस्व संकलन गरिरहेको छ ।

३.३ आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरुको विद्यमान अवस्था र सम्भावना

नगरपालिकालाई प्राप्त कानुनी अधिकारको आधारमा सम्भाव्य आय शीर्षकहरूको परिचालन अवस्थाको विश्लेषण यस भागमा गरिएको छ । नगरपालिकाको आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरु परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शिर्षगत् रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरुको खोजी गरिएको छ ।

३.३.१ कर राजस्व

(क) सम्पत्ति कर

यस नगरपालिकाले हालको कानूनी प्रावधान सम्मत हुने गरि व्यवस्थित रुपमा सम्पत्ति कर लागू गरेको छ । चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा नगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाको स्वामित्वमा रहेको जग्गामा बनेको भौतिक संरचना र त्यस संरचनाले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाइने र असूल उपर गरिनेछ भन्ने प्रावधान सहित संरचनाको आकार प्रकार तथा जग्गा रहेको स्थानका आधारमा सम्पत्ति मुल्याकनको दर निर्धारण सोही अनुरुप करको दर निर्धारण गरेको छ । चालु आ.ब.०८०/८१ मा सम्पत्ति कर बापत जम्मा रु. १ करोड ३२ लाख अनुमान गरेकोमा चैत्र मसान्त सम्म जम्मा रु. ९९ लाख ५२ हजार संकलन भएको छ । यस नगरपालिकाले वडा कार्यालयहरुबाट

सफ्टवेयर प्रणाली मार्फत यो कर संकलन गरिरहेको छ। गत आ.व.सम्म नगरपालिकामा दर्ता भई सम्पत्तिकर तिर्ने करदाताको संख्या ९६१९ रहेकोमा चालु आ.व.को चैत्रमसान्त सम्म यो संख्या १०६१९ पुगेको छ।

संभाव्यताः

हालैको जनगणना अनुसार यस नगरपालिका क्षेत्रमा जम्मा १६६९८ वटा घरहरु रहेका छन्। कार्यशालाका दौरान गरिको छलफलका आधारमा करिब १४५०० सम्पत्ति करका करदाताहरु रहेको अनुमान छ। तसर्थ सोही आधारमा समूहकार्य गरि सम्पत्तिको समूह विभाजन गरि करको दायरमा आउन योग्य रहेको अनुमान गरिएको छ। साथै हालको सम्पत्ति करको दरको कानूनी व्यवस्थालाई केही परिमार्जन गर्न उपयुक्त हुने प्रस्तावका साथ देहाय बमोजिम विश्लेषण गर्दा जम्मा ४ करोड ६५ लाख ५५ हजार ४ सय सम्पत्ति कर संकलन हुनसक्ने सम्भावना देखिन्छ :

क्र.सं.	सम्पत्तिको समूह	औषत मूल्यांकन रकम	अनुमानित संख्या	औषत करको दर (प्रतिशत)	औषत कर रकम (प्रति संख्या)	कुल सम्भाव्यता
१	उद्योग	१००,०००,०००/-	५०	०.१५०	१५०,०००/-	७,५००,०००/-
२	अस्पताल	१००,०००,०००/-	७	०.१५०	१५०,०००/-	१,०५०,०००/-
३	निजी विधालय	१००,०००,०००/-	१४	०.१५०	१५०,०००/-	२,१००,०००/-
४	ठूला होटल, पार्टी प्यालेस	८०,०००,०००/-	२०	०.१४०	११२,०००/-	२,२४०,०००/-
५	ठूला व्यवसायीक तथा आवासिय घरहरु	२०,०००,०००/-	८००	०.१००	२०,०००/-	१६,०००,०००/-
६	व्यवसायीक तथा आवासिय अन्य पक्की घरहरु	५,०००,०००/-	५,०००	०.०५०	२,५००/-	१२,५००,०००/-
७	बाँकी घरहरु	२,०००,०००/-	८,६०९	०.०३०	६००/-	५,१६५,४००/-
	जम्मा		१४,५००			४६,५५५,४००/-

सुधारका पक्षहरूः

सम्पत्ति कर कार्यान्वयनका सम्बन्धमा नगरपालिकाले गर्नुपर्ने विषयहरु निम्नअनुसार रहेको देखिन्छ :

- सबै सम्पत्ति करदातालाई करको दायरामा ल्याउने योजना बनाउने।
- अनलाइन स्व-सम्पत्ति कर निर्धारण प्रणाली लागू गर्ने। (सुविधाहरूसहितको नयाँ सफ्टवेयर प्रणालीको प्रयोग)
- विद्युत्तिय नक्सा पास प्रणाली संग संरचना सम्बन्धी सूचना प्रणाली आवद्ध गर्ने।
- आर्थिक ऐनको व्यवस्था अनुसार सम्पत्ति कर सफ्टवयरमा सुधार गर्ने।
- सम्पत्ति कर असुल गर्ने सम्बन्धमा राजस्व शाखा तथा वडा कार्यालयका कर्मचारीहरुका लागि आवशयक तालिम तथा अभिमुखिकरण संचालन गर्ने।

- सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि बनाउने ।
- सम्पत्ति मुल्यांकनको दर पुनरावलोकन गरि व्यवहारिक बनाउने तथा सम्पत्ति करको दर परिमार्जन गर्ने ।

(ख) मालपोत/भूमि कर

हालको अवस्था:

नगरपालिकाले सम्पत्ति करलागेका बाहेकका जग्गाहरुमा मात्र मालपोत कर संकलन गरिरहेको छ । वडा कार्यालयहरु मार्फत संकलन भईरहेको मालपोत कर अघिल्लो आ.व.मा तिरेको रसिदका आधारमा मालपोत कर संकलन गर्ने गरिएको र तिरेको रसिद हराएमा वा नतिरेको भएमा पुरानो अभिलेख हेर्न कुनै वडाहरुमा समस्या रहेका देखिन्छ । चालू आ.ब.२०८०/८१ का लागि नगरपालिकाले सडक र क्षेत्रफलका आधारमा जग्गाको वर्गिकरण गरि करको दर निर्धारण गरेको छ ।

आ.व. २०८०।८१ मा जम्मा रु. ४९ लाख ०८ हजार संकलन भएको थियो । चालु आ.व.का लागि रु. ५५ लाख संकलन हुने अनुमान गरिएको मा चैत्र मसान्त सम्म जम्मा रु. ३५ लाख ५१ हजार मात्र संकलन भएको छ। नगरपालिका संग मालपोत योग्य जग्गा र सोको करदाता सम्बन्धी यकिन तथ्यांक अद्यावधिक गर्नु पर्ने र मालपोत तिर्न नआएकाहरुलाई करको दायरामा ल्याउनु पर्ने देखिन्छ ।

संभाव्यता:

मालपोत योग्य जग्गा र सोको करदाता सम्बन्धी यकीन तथ्यांक उपलब्ध नभएको हुँदा नगरपालिकाको जम्मा क्षेत्रफल र त्यसको वर्गिकरणलाई आधार मानी यो करको सम्भाव्यता यकीन गरिएको छ। यस नगरपालिकामा मालपोत संकलनको सम्भावना देहायबमोजिम रहेको देखिन्छ :

क.सं.	जग्गा विवरण	वर्ग कि.मि.	रोपनी	औसत करको दर (प्रति रोपनी)	कुल सम्भाब्यता
१	जम्मा क्षेत्रफल	५४.५९	१०७,३०५		
२	वन, नदी तथा सार्वजनिक क्षेत्र	२४.४७	४८,१०५		
३	व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको जग्गा	३०.१२	५९,२००		
४	सम्पत्ति करमा समाहित	३.०१	५,९२०		
५	मालपोत योग्य जग्गा	२७.११	५३,२८०	२२५	**११,९८८,०१६**

सुधारका पक्षहरू:

नगरपालिकामा भूमि तथा करदाता सम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक उपलब्ध छैन। यसकारण भूमि र करदातासम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक संकलन र नियमित अद्यावधिकरणको व्यवस्था गर्नु

मालपोत सम्बन्धमा प्रमुख आवश्यकताको रुपमा रहेको देखिन्छ। थप सुधारका पक्षहरु देहायअनुसार छन् :

- सम्पुर्ण वडा कार्यालयहरुमा मलापोत संकलन तथा बक्यौताको विवरण अद्यावधिक गर्ने ।
- जग्गाको पुर्नवर्गिकरण गरि सो अनुसार मालपोतको दर निर्धारण गर्ने ।
- आगामी दिनमा जग्गाको मूल्यको आधारमा भूमिकर संकलन गर्ने गरी व्यवस्था गर्दै जाने ।
- घुम्ती सेवा सञ्चालन गरी समयमा मालपोत तिर्न उत्साहित गर्ने ।

(ग) घरजग्गा बहाल कर

हालको अवस्था:

नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा उल्लेख गर्दै नगरपालिका क्षेत्रभित्रको घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, शेड, काराखाना, जग्गा पूरै वा आशिंक रुपमा बहाल लगाएमा घरधनी वार्षिक रुपमा बहाल रकमको आधारमा १० प्रतिशत करको दर निर्धारण गरि असुल गर्ने ब्यवस्था गरेको छ । नगरपालिकाले प्रभावकारी रुपमा यो कर संकलन गर्न सकेको छैन । हालसम्म संस्थागत रुपमा बहालमा बस्ने संस्थाहरूले अन्य निकायको कानूनी प्रावधानका कारण नबुझाई नहुने भएको खण्डमा मात्र बुझाउने गरेको देखिन्छ। यो कर आ.व. २०७९।८० मा जम्मा रु. २ करोड ९७ लाख १८ हजार संकलन भएको थियो । चालु आ.व.का लागि रु. ३ करोड अनुमान गरिएकोमा चैत्र मसान्त सम्म जम्मा रु. १ करोड ७५ लाख ८३ हजार मात्र संकलन भएको छ।

संभावना:

नगरक्षेत्रमा बहालमा रहेका घर सम्बन्धी विवरणहरु अद्यावधिक नरहेका कारण यो कर को वास्तिविक सम्भावना पहिचान गर्न सकिएको छैन । कार्यशालाका दौरान गरिएको छलफल तथा केही घरधनी संग प्रतक्ष्य गरिएको अर्न्तवाताका आधारमा अनुमानित बहालमा भएका घर, कोठा तथा जग्गाको विवरण, मासिक बहाल आय अनुमान गरिएको छ। सोही अनुशार यो कर संकलनको सम्भावना देहाय अनुरुप रहेको छ :

क्र.सं.	बहालमा बस्ने प्रयोजनका आधारमा वर्गिकरण	बहालमा भएका घर तथा जग्गा (अनुमानित)		औसत मासिक बहाल रकम (अनुमानित)	वार्षिक बहाल कारोबार रकम	कुल सम्भाब्य बहाल कर (१०% का दरले)
		इकाइ	संख्या			
१	व्यक्तिगत प्रयोजन	कोठा	२५००	२५००	७५०००००	७५००००
२	व्यवसायिक प्रयोजन (सहकारी तथा लघुवित्त समेत)	सटर/घर	२७५०	७५००	२४७५०००००	२४७५००००
३	सेवा प्रदायक संघ संस्थाहरु (ठुला बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु समेत)	घर	२००	५००००	१२०००००००	१२००००००

क्र.सं.	बहालमा बस्ने प्रयोजनका आधारमा वर्गिकरण	बहालमा भएका घर तथा जग्गा (अनुमानित)		औसत मासिक बहाल रकम (अनुमानित)	वार्षिक बहाल कारोबार रकम	कुल सम्भाब्य बहाल कर (१०% का दरले)
		इकाइ	संख्या			
४	कृषि तथा पशुपालनका लागी जग्गा	रोपनी	२०००	८५००	२०४०००००००	२०४००००००
जम्मा			**७४५०**	**६८५००**	**६४६५००००००**	**६४६५०००००**

सुधारका पक्षहरूः

- संस्थागत, व्यवसायिक वा व्यक्तिगत प्रयोजनले बहालमा रहेकाको तथ्यांक संकलन गर्ने ।
- घर जग्गा बहाल कर निर्धारणकोलागि न्यूनतम वहाल मूल्यको दर बजार क्षेत्रमा ब्यापारिक स्थानको महत्व र भवनको अवस्था तथा किसिमलाई पनि आधार परिमार्जन लिने ।
- बहालमा लगाएका घरधनीहरूलाई जानकारी गराई सम्पूर्णलाई करको दायरमा ल्याउने ।
- बहाल कर संकलनका लागि घुम्ति शिविर संचालन गर्ने ।

(घ) व्यवसाय कर

हालको अवस्थाः

नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा व्यवसायहरूलाई वस्तु तथा सेवा र पुँजीगत लगानीका आधारमा विभाजन गरी वार्षिक करको दर निर्धारण गरेको छ । यसैगरि नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा व्यवसाय दर्ता गर्दा लाग्ने शुल्क समेत निर्धारण गरिएको छ। व्यवसाय कर संकलनको जिम्मेवारी नगरपालिकामै रहेको भएता पनि यो कर प्रभावकारी रुपमा संकलन हुन सकेको छैन । प्रभावकारी संकलनका लागि नगरपालिकाले यस वर्ष दुई जना बजार सर्भेक्षक खटाई लगत संकलन तथा अध्यावधिकको कार्य गरिरहेको छ, जसको प्रभावले व्यवसायीहरु दर्ता प्रक्रियामा आउने दर बढ्दै गईरहेको छ। यद्यपी धेरै व्यवसारीहरु समयमै करको दायरामा नआएका र आएकाले पनि नविकरण नगरेकाले यसको बक्यौता बढ्दो छ ।

नगरपालिकामा व्यवसाय कर आ.व. २०७९।८० मा जम्मा रु. ३७ लाख ६१ हजार संकलन भएको थियो । चालु आ.व.का लागि रु. ८५ लाख अनुमान गरिएकोमा चैत्र मसान्त सम्म जम्मा रु. ३५ लाख ८३ हजार मात्र संकलन भएको छ ।

संभावनाः

नगरपालिकामा हाल संचालनमा रहेका उद्योग, व्यवापार व्यवसाय सम्बन्धी अद्यावधिक तथ्यांक देखिदैन । नगरपालिकाले प्रकाशन गरेको नगरको वस्तुगत विवरण, केन्द्रीय तथ्यांक विभागले प्रकाशन गरेको राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०१८ को नतिजा, नगरपालिकामा दर्ता भएका व्यवसायहरुको विवरण तथा

कार्यशालका दौरान गरिएको छलफलका आधारमा व्यवसाय को संख्या अनुमान गरिएको छ । यस नगरपालिकामा करिब ४८०० वटा विभिन्न किसिमका उद्योग व्यवसायहरु संचालनमा रहेको अनुमान छ । सोही आधारमा विश्लेषण गरि व्यवसाय करको देहायअनुसार सम्भाव्यता यकिन गरिएको छ :

क.सं.	व्यवसायको वर्गीकरण	अनुमानित संख्या	औषत् कर रकम	कुल सम्भाब्यता
१	घरेलु तथा साना उधोग	५००	३,०००	१,५००,०००
२	मझौला उधोग	१००	६,०००	६००,०००
३	ठूला उधोग	२५	५०,०००	१,२५०,०००
४	इट्टा भट्टा	४	६००,०००	२,४००,०००
५	ग्याँस उधोग	३	१००,०००	३००,०००
६	पार्टी प्यालेस, ठुला होटल	२५	२०,०००	५००,०००
७	पेट्रोल पम्प	७	७,०००	४९,०००
८	सामुदायिक/सहकारी	४५०	५,०००	२,२५०,०००
९	संस्थागत विधालय	३०	७,०००	२१०,०००
१०	बैक तथा वित्तीय संस्था	२०	१५,०००	३००,०००
११	विमा कम्पनी	१०	२०,०००	२००,०००
१२	निजी अस्पताल	७	१०,०००	७०,०००
१३	क्लिनिक /मेडिकल	५०	३,०००	१५०,०००
१४	अन्य थोक तथा ठुला व्यवसायहरु	१,५००	४,०००	६,०००,०००
१५	साना तथा खुद्रा व्यवसायहरु	२,०००	१,२००	२,४००,०००
	जम्मा	४,७३१		१८,१७९,०००

सुधारका पक्षहरू:

- व्यवसाय दता, ईजाजत, नविकरण तथा खारेजी सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरि व्यवसाय नविकरण तथा व्यवसाय कर असुली गर्ने कार्य वडा स्तरमा गर्ने ।
- दर्ता भएका (सुचिकृत) व्यवसायहरुको लगत अद्यावधिक गर्ने तथा दर्तामा नआएकालाई दर्ता गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।
- बजार सर्भेक्षकहरु द्धारा संकलन गरिएको तथ्यांक र नगरपालिकामा भएको तथ्यांक विच मिलान गरि व्यवसाय कर सम्बन्धी अभिलेख अद्यावधिक गर्ने ।
- व्यवसायको प्रकृति अनुशार व्यवसाय दर्ता, ईजाजत तथा नविकरण सम्बन्धि बेग्ला, बैग्लै व्यवस्था गरि प्रमाण पत्र दिने व्यवस्था गर्ने ।
- व्यवसाय दर्ता तथा कर संकलनका लागि मुख्य बजार क्षेत्रहरुमा घुम्ती सेवा/अभियान सञ्चालन गर्ने ।
- व्यवसाय बन्द भएमा खारेजी गर्नुपर्ने प्रावधानलाई व्यापक प्रचार प्रसार गरि खारेजी गर्ने कामलाई प्राथमिकता दिने ।

- उद्योग वाणिज्य संघ तथा घरेलु उद्योग महासंघसंग समन्वय गरि व्यवसाय करको समग्र व्यवस्थापकिय पक्षलाई प्रभावकारी बनाउने ।

(ङ) जडिवुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

हालको अवस्था:

नगरपालिकाका बजार क्षेत्रबाट कवाडी संकलन गरी बेचविखन गर्ने व्यवसायहरू रहेका छन् तर अन्य मरेका जीवजन्तु तथा जडिवुटी संकलन तथा बिक्रीका सन्दर्भमा भने तथ्यांक तथा सूचनाको अभाव देखिन्छ । नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा यो कर संकलनको प्रावधान सहित दर निर्धारण गरेको भएता पनि हालसम्म यो शिर्षकमा कुनै रकम संकलन भएको छैन भने चालु आ.व.का लागि अनुमान समेत गरिएको छैन । नगरपालिकाले यस्ता व्यवसाय संचालन गर्नेलाई इजाजत प्रदान गरी कर संकलन गर्न उपयुक्त देखिन्छ ।

संभावना :

क. सं.	बस्तुहरु	व्यवसायिक उपयोग वार्षिक अनुमान (ट्रक)	करको दर	सम्भावित आय
१	कवाडीजन्य बस्तुहरु	५०	३,०००/-	१५०,०००/-
२	जिवजन्तुको हाड, सिंग, खुर, प्वाँख			
	जम्मा			**१५०,०००/-**

सुधारका पक्षहरू:

- कवाडी संकलन हुने स्थल र परिमाण जानाकारीका लागि तथ्यांक संकलन गर्ने ।
- कवाडी वस्तुहरुको व्यवसायिक रुपमा संकलन तथा कारोवार गर्नेलाई इजाजत प्रदान गरी करको दायरामा ल्याउने ।
- कवाडी संकलन केन्द्र संचालनका लागि ईजाजत दस्तुर तोक्ने ।

(च) विज्ञापन कर

हालको अवस्था:

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचार–प्रसार आदिका लागि राख्न दिने साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड स्टल आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्नेछ । संघीय कानून अनुसार यो प्रदेश सरकारसंग बाँडफाँड हुने कर हो । विज्ञापन करको दर निर्धारण तथा संकलन नगरपालिकाले गरी संकलित रकममध्ये ४० प्रतिशत प्रदेश सरकारलाई दिनु पर्दछ ।

विज्ञापन करका सन्दर्भमा नगरपालिकाले विभिन्न विज्ञापनका सामाग्री अनुसार करको दरहरू निर्धारण गरि ठेक्का विधिबाट कर असुली गरिरहेको छ । २०७९ असोज १३ गतेका दिन नगरपालिकाको विज्ञापन कर दुई आर्थिक वर्ष (२०७९/८० तथा २०८०/८१) का लागि मूल्य अभिवृद्धी कर सहित जम्मा रु.

५२,११,१९९/- मा ठेक्का कायम भएको छ । त्यसैगरि राजस्व परामर्श समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले आगामी दुई आर्थिक वर्षका लागि प्रति वर्ष रु. २३,०५,८४०/- विज्ञापन करको न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरेको छ ।

संभावनाः

यस नगरपालिकाक्षेत्र आफैमा शहरी क्षेत्र, घना बस्ती र मुख्य बजार राजमार्गको दायाँ बायाँ भएकाले पनि यहाँ प्रशस्त विज्ञापनका विभिन्न सामाग्रीहरु देख्न सकिन्छ । तर हालसम्म नगरपालिका क्षेत्रमा भएका विज्ञापन सामाग्री सम्बन्धी आवश्यक तथ्यांक उपलब्ध छैन । कार्याशालाका दौरान गरिएको छलफलका आधारमा यस शिर्षकको कुल सम्भावना देहायअनुशार रहेको छः

क्र. सं.	विज्ञापन सामाग्रीको विवरण	औसत क्षेत्रफल वर्ग फिट	संख्या (अनुमानित)	औसत दर	सम्भाव्य आय
१	अरनिको राजमार्ग, धनेश्वर मार्गका दायाँ बायाँ र बनेपा बसपार्क क्षेत्र				
१.१	साइनवोर्ड/होर्डिङ बोर्ड	२४	५५०	१२०	१५८४०००
१.२	ग्लोबोर्ड	२४	२००	१२०	५७६०००
२	अन्य बाँकी क्षेत्र				
२.१	साइनवोर्ड/होर्डिङ बोर्ड	२४	१०००	१००	२४०००००
२.२	ग्लोबोर्ड	२४	३००	१००	७२००००
३	स्टल	१	१०००	५००	५०००००
४	डिजिटल वोर्ड	१	५०	८०००	४०००००
५	माइकिङ विज्ञापन	१	२००	५००	१०००००
६	तुल ब्यानर	१	१०००	१००	१०००००
जम्मा					**६३८००००**

सुधारका पक्षहरूः

- विज्ञापनका सामाग्री तथा प्रयोग भएका स्थानका सन्दर्भमा यथार्थ तथ्यांक संकलन गर्ने ।
- संकलित विवरण अनुसार विज्ञापन करको दर निर्धारण गर्ने ।
- न्यूनतम संकलन हुन सक्ने रकम यकिन गरी ठेक्का अंक निर्धारण गर्ने ।

३.३.२ गैर कर राजस्व

(क) बिक्री बापत प्राप्त आय (ढुंङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्री)

स्थानीय सरकार संचालन ऐनको दफा ६२ (क) को प्रावधान बमोजिम गाउँ तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वाताबरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वाताबरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एबम् माटोजन्य बस्तुको विक्री गर्न तथा आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको विक्री गर्न सक्ने प्रावधान रहेको छ । त्यसैगरि उल्लेखित बस्तुहरुको बिक्रीको दर समेत गाउँ तथा नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा निर्धारण गर्ने अधिकार रहेको छ ।

ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, विक्रि तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी (पहिलो शंसोधन) मापदण्ड (२०७८) तथा प्रदेश प्रदेश सरकारको आर्थिक ऐनको प्रावधानको अधिनमा रहि यस नगरपालिकाले बालुवा एबम् माटोजन्य बस्तुको बिक्री र सो बापत केही न्यून रकम मात्र संकलन गरिरहेको छ भने आफूले निर्माण गरेका सडकहरुमा पूर्वाधार मर्मत सम्भार शुल्क वडा कार्यालयहरुमार्फत संकलन गरिरहेको छ । यसैक्रममा आ.व. २०७८।७९ सम्म नगरपालिकाले वडा नं. १४ को आशापुरीक्षेत्रमा अवस्थित आशापुरी ढुंगा खानीबाट ढुंगा उत्खनन गरि बिक्री गरिरहेको थियो । उत्खननको क्रममा एउटा दुर्घटना घटी क्षती पुगेको र अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग बाट समेत पत्रचार गरि सोधखोज भएका कारण हाल उक्त खानी बन्द अवस्थामा रहेको छ । यस शिर्षकमा आ.व. २०७८।७९ मा करिब रु. २७ लाख ६५ हजार बिक्री रकम प्राप्त भएको देखिन्छ भने त्यसपछीका वर्षहरुमा त्यस्ता सामाग्रीको बिक्री तथा बिक्री रकम संकलन भएको देखिदैन ।

संभावनाः

यस नगरपालिकामा नदीजन्य पदार्थहरु गिट्टी तथा ढुंगा उत्खनन गरि बिक्री गर्ने र बालुवा तथा माटो बिक्रीको सम्भावना रहेको देखिन्छ । हालै मात्र नगरपालिकाका निजी जग्गा धनीहरुले विभिन्न प्रयोजन (घडेरी बनाउने, जग्गा प्लटिङ्गगर्ने र माटो बिक्री गर्ने)ले जग्गा सम्याउने र सो बाट निस्किने माटो बिक्री गर्ने गरेको देखिन्छ । आगामी आर्थिक वर्षहरुमा नगरपालिकाले वडा नं. १४ मा स्थित आशापुरी ढुंगा खानी संचालनमा त्याउन पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस सम्बन्धि यकिन तथ्यांक नभएता पनि ढुंगा उत्खनन तथा बिक्री, बालुवा तथा माटो बिक्रीमा नगरपालिकाले बिक्री दर कायम गरि राजस्व संकलन गर्ने सम्भावना रहेकोछ ।

आगामी आ.व.मा ढुंगा खानी संचालन भई सो बाट आय हुने सन्दर्भमा यकिन गर्न नसकिएका कारण माटो तथा बालुवा बिक्री बापत करिब २० लाख आय प्राप्त हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू :

- वडा नं. १४ मा रहेको आशापुरी ढुंगा खानी संचालन सम्बन्धी अध्ययन गरि कानूनी प्रक्रिया पुरा गरि खानि संचालन गर्ने ।

- नीजि जग्गा सम्याउने वा माटो बिक्रीका लागि नगरपालिकाबाट ईजाजत लिनु पर्ने र सो बापतको बिक्री दर तथा ईजाजत दस्तुरको दर नगरपालिकाको कानूनमा व्यवस्था गर्नुपर्ने ।

(ख) बहाल विटौरी शुल्क

हालको अवस्थाः

नगरपालिकाले आफूले रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाटवजार र सरकारी जग्गामो उपयोग गरेबापत बहाल बिटौरी शुल्क लगाउन पाउने कानूनी व्यवस्था छ । यस नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकारभित्र रहेका ऐलानी तथा पर्ति जग्गाहरू तथा ती जग्गामा बनेका संरचनाहरुमा बहाल विटौरी शुल्क लगाउन सकिने प्रावधान सहित शुल्कको दरहरु आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरेको छ । हालसम्म नगरपालिकाले यो शुल्क संकलन गरेको छैन ।

सम्भावना :

नगरपालिकाको भोगाधिकार रहेका सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेका संरचनाहरु, सार्वजनिक ऐलानी जग्गाको उपयोग, दैनिक घुम्ति पसल तथा व्यापार र सार्वजनिक जग्गाहरुको उपयोग र सो मा संकलन हुन सक्ने बहाल विटौरी शुल्कको सम्भावना देहाय अनुरुप रहेको छ :

क.सं.	जग्गा विटौरीमा उपयोग रहेको स्थान	संख्या	वार्षिक संख्या	शुल्कको दर	आय सम्भाब्यता
१	हाट बजार (व्यवसायीहरु)	प्रतिहाट ५०	२६००	५०	१३०,०००
३	नगरपालिकाले तोकेको सार्वजनिक स्थल वा सडक किनारामा अस्थायी घुम्तिपसल (सावरी साधानमा राखी)	प्रतिदिन ५	१८००	४५०	८१०,०००
४	बजार क्षेत्रको सार्वजनिक ठाँउ ओगेटी, व्यवसायकी समारोह, धार्मिक कार्य, विवाह, व्रतवन्ध गर्ने	प्रति महनि ५	६०	१,५००	९०,०००
जम्मा					१,०३०,०००

सुधारका पक्षहरू:

- वहाल विटौरी शुल्कको दायराभित्र सार्वजनिक जग्गाको उपयोग र सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापतलाग्ने शुल्कलाई समावेश गर्ने ।
- हाट बजारमा आउने पसलहरुको वर्गिकरण गरि सोका आधारमा बहाल विटौरी शुल्कको दर निर्धारण गर्ने ।

(ग) पार्किङ्ग शुल्क

हालको अवस्था :

नगरपालिकाले चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा सवारी साधनको किसिम अनुशार बनेपा बसपार्क क्षेत्र र अरनिको राजमार्गको दायाँबार्या क्षेत्रमा दिवाकालिन र रात्रिकालिन गरि पार्किङ्ग शुल्क संकलन गर्ने व्यवस्था सहित शुल्कको दर निर्धारण गरेको छ । यस नगरक्षेत्रमा हालसम्म निर्दिस्ट पार्किङ्ग स्थलको अभाव रहेकाले यो शुल्क संकलन भएको छैन । २०८० साल कार्तिक १ गतेका दिन आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को कार्तिक २ गते देखि असार ३१ गतेसम्मका लागि जम्मा रु. ४,११,५११/- मा ठेक्का कायम भएको छ । सो भन्दा अघिको ठेक्का रद्द भई नगरपालिकाले अमानतमा नै पार्किङ्ग शुल्क संकलन गरेको हो । यस शिर्षक अर्न्तगत चालु आ.व.को चैत्र मसान्त सम्म जम्मा रु. ६,६०,७१०/- शुल्क संकलन भएको छ ।

सम्भावना :

यस नगरक्षेत्रमा रहेका राजमार्ग तथा सडक सन्जाल, गुड्ने सवारी साधनहरु, बढ्दै गईरहेको बजारक्षेत्र समेतलाई मध्यनजर गर्दा तत्कालमा नगरपालिकाले बनेपा बसपार्क क्षेत्रलाई व्यवस्थित बनाई अन्य पार्किङ्ग स्थल समेत विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ । हालसम्म नगरक्षेत्रमा गुड्ने र पार्किङ्ग हुने सवारी साधन सम्बन्धी यकीन तथ्यांक देखिदैन । विगत तथा चालु आ.व.हरुको पार्किङ्ग शुल्क संकलन, कार्यशालका दौरान गरिएको छलफलका आधारमा हालको अवस्थामा वार्षिक करिब रु. ८ लाख संकलने आंकलन गर्न सकिन्छ ।

सुधारका पक्षहरु :

- नगर क्षेत्रमा पार्किङ्ग सुविधा लिने सवारी साधनहरुका सन्दर्भमा सर्भे गरि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।
- बनेपा बसपार्क क्षेत्रलाई व्यवस्थित बनाउनु पर्ने ।
- पार्किङ्ग सुविधाका लागि स्थल पहिचान गरि नयाँ बसपार्क निर्माणका लागि अध्ययन गर्नुपर्ने ।
- पार्किङ्ग शुल्कको दरलाई सवारीको किसिम र पार्क गर्ने समयका आधारमा व्यवहारिक रुपमा परिमार्जन गर्ने ।

(घ) सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय

हालको अवस्था :

नगरपालिकाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको भवन, जग्गा, औजार तथा अन्य उपकरणहरु जस्ता सरकारी सम्पत्तिहरु बहालमा लगाउन सक्दछ । नगरपालिकाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेका केही सम्पत्तिहरु बहालमा लगाई सो बापत बहाल आय संकलन गरिरहेको छ । यसका लागि केहि सम्पत्तिहरुको हकमा आय ठेक्का विधि र केहि सम्पत्तिको हकमा अमानत विधिबाट आय संकलन गरिरेहको छ । हाल नगरपालिकामा परिचालन गरि आय संकलन गर्न सकिने सम्पत्तिहरु र हालको परिचालनको अवस्था देहायअनुशार रहेको छः

क्र.सं.	सम्पत्तिको विवरण	हालको उपभोग	आय रकम (वार्षिक)	कैफियत
१	सपिङ्ग कम्प्लेक्स: पहिलो ब्लक पश्चिम तर्फ (१२ कोठा सहित २ तले)	आय ठेक्का विधि मार्फत बहालमा रहेको	२१,८६,६६४/-	०७९ माघ १० गते सम्झौता भई ४ वर्षका लागि
२	सपिङ्ग कम्प्लेक्स: दोस्रो ब्लक पूर्व तर्फ (१४ कोठा सहित २ तल्ले)	आय ठेक्का विधि मार्फत बहालमा रहेको	१६०८४८००/-	०७९ मंसीर २३ गते सम्झौता भई ४ वर्षका लागि
३	सपिङ्ग कम्प्लेक्स: पुरानो कम्प्लेक्स बसपार्क उत्तर (२० सटर र ४ अन्य कोठा)	आय ठेक्का विधि मार्फत बहालमा रहेको	८०,५४,७१२/-	०७९ मंसिर २६ गते सम्झौता भई ४ वर्षका लागि
४	सपिङ्ग कम्प्लेक्स: बुडोल सपिङ्ग कम्प्लेक्स (२९ कोठा र हल समेत ५ तल्ले)	भवनको २ तला यातायात व्यवस्था कार्यालयले १० वर्षका लागि लिएको, बाँकी भागका लागि वार्षिक रु. २० लाख न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरिएको		०७८ भाद्र २९गते वार्षिक रु. १४ लाख ४० हजारका दरले ४ वर्षका लागि बहाल सम्झौता गरिएकोमा हाल उक्त ठेक्का रद्द भएको
५	साविक वडा नं. ६ को कार्यालय भवन (६ सटर सहित ३ तले (बहालमा रहेको)	आय ठेक्का विधि मार्फत बहालमा रहेको	१२,०६,०००/-	०७९ माघ १७ गते सम्झौता भई ४ वर्षका लागि
६	बसपार्क ग्यारेज भवन (३ कोठा १ तले)	आय ठेक्का विधि मार्फत बहालमा रहेको	१२,३३,३१२/-	०७९ मंसीर २३ गते सम्झौता भई ४ वर्षका लागि
७	बसपार्क सामूदायिक भवन (३ कोठा १ तले)	हाल ठेक्का रद्द भएको		
८	चण्डेश्वरी उद्यानमा रहेको भवन तथा पार्किङ्ग	आय ठेक्का विधि मार्फत बहालमा रहेको	५,२१,०००/-	०७९ असोज १३ गते सम्झौता भई ४ वर्षका लागि
९	रोलर	बिग्रेको अवस्थामा रहेको		
१०	व्याक हु लोडर	नगरपालिकाको निर्माण कार्यमा साथै भाडामा समेत प्रयोगमा रहेको		अन्य राजस्व शिर्षकमा संकलन भएको ।
	जम्मा		२,९२,८६,४८८/-	

नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आयको योगदान निकै अधिक रहेको छ । तर विगत आ.व.हरुमा ठेक्का कायम भई बहालमा भएका सम्पत्तिहरुको आम्दानी नियमित रुपमा भएको देखिदैन । यसका लागि राजस्व शाखाले सम्बन्धित ठेकेदारसंग सम्पर्क तथा पत्राचार गरिरहेको भएता पनि रकम प्राप्त हुन सकेको छैन ।

त्यसैगरि नगरपालिकाको स्वामित्वमा करिब २९० रोपनी जग्गा भएको र हाल उक्त जग्गामा विभिन्न भवनहरु निर्माण भएका, बसपार्क क्षेत्र, विभिन्न भवनहरु निर्माण भएका, बसपार्क क्षेत्र, डम्पिङ्ग साईट क्षेत्र, कृषि फर्म, आईटी पार्क, ढल प्रशोधन लगायतमा प्रयोग भईरहेको भएता पनि धेरै जग्गा नगरपालिकाले विभिन्न सरकारी निकाय तथा संघ संस्थाहरुलाई सम्झौता गरि भोगचलन गर्न दिएको र केही जग्गा बाँझो नै बसेको देखिन्छ, यसले गर्दा नगरको शहरी क्षेत्रमा भएको मूल्यवान जग्गाबाट ठुलो परिमाणमा राजस्व संकलन गर्नसकिने अवशर न्यून हुन पुगेको छ ।

सम्भावनाः

नगरपालिकाको स्वामित्वमा परिचालन गरि आय संकलन गर्न सकिने सम्पत्तिहरु (विशेष गरि भवन तथा जग्गाहरु) प्रशस्त रहेका छन् । हालको परिचालनको अवस्था र कार्याशालामा प्राप्त तथ्यांक, छलफल र सुझावका आधारमा विश्लेषण गर्दा अधिकांश भवनहरु मर्मत सम्भार गर्नुपर्ने अवस्थामा रहेका छन्, त्यसै गरि बोलकबोल बाट ठेक्का विधि कायम हुदा बहाल दर बढ्न पुगको तर हाल समग्र आर्थिक अवस्थामा आएको संकुचन र त्यसले व्यापार व्यवसायमा पारेको प्रभावका कारण बहाल रकम अधिक भएको हुन सक्ने समेत देखिन्छ । यि सबै अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा चालु आ.ब.का लागि करिब ३ करोड २५ लाख वार्षिक आय देखिएतापनि बहालमा लिने पक्षले रकम बुझाएको देखिदैन । बहाल आय नगरपालिकाको कुल आय संरचनाको ठूलो हिस्सा भएको कुरालाई मध्यनजर गरि यसतर्फ थप अध्ययन गरि परिचालन गर्न सकिने सम्पत्तिहरुको अद्यावधिक विवरण र वस्तुपरक बहाल दर कायम गरि संकलन गरेमा करिब ३ करोड संकलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरूः

- नगरपालिकाको स्वामित्वमा भएका तथा परिचालन गरि राजस्व संकलन गर्न सकिने सम्पत्तिहरूको पहिचान, राजस्व संकलनका लागी उपयुक्त विकल्प र विधि छनोट गरि नगरपालिकाको राजस्व अभिवृद्धि गर्नका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।
- नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका सम्पत्तिहरुको बहाल दर तथा संकलित रकमको लेखांकन यस शिर्षकमा उल्लेख गर्ने ।
- हाल असुली भईरहेको बहाल रकमको आधारमा बहाल दर पुनरावलोकन गरि परिमार्जन गर्ने ।
- संचालनमा आउन नसक्ने गरि बिग्रीएको सम्पत्तिहरुको कानुनी प्रक्रिया सहित लिलामी गर्ने ।

(ङ) नक्सा पास दस्तुर

हालको अवस्थाः

नक्सापास सम्बन्धमा नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा नक्सापास तथा विभिन्न फाराम तथा प्रतितिपिको दस्तुर निर्धारण गरिएको छ भने यससन्दर्भमा विभिन्न प्रावधानहरु दण्ड जरिवानाको व्यवस्था समेत

गरिएको छ। उक्त दस्तुर घरको बनोट र घर बन्ने क्षेत्र अनुसार वर्गिकरण गरि निर्धारण गरिएको छ।

नगरपालिकामा व्यवसाय कर आ.व. २०७९।८० मा जम्मा रु. ५८ लाख १४ हजार संकलन भएको थियो। चालु आ.व.का लागि रु. १ करोड अनुमान गरिएकोमा चैत्र मसान्त सम्म जम्मा रु. ३७ लाख १६ हजार मात्र संकलन भएको छ। विगत तीन आर्थिक वर्षमा यस नगरक्षेत्रमा घर बन्ने दर घट्दो देखिन्छ भने नक्सा पास दस्तुर संकलन समेत औसत करिब ३२ प्रतिशतले घट्दो क्रममा रहेको देखिन्छ।

चालु आ.व.को चैत्र मसान्तसम्म यस नगरपालिकामा जम्मा १०३७५ वटा घरहरुको नक्सापास/अभिलेखिकरण भएका छन्। गत आ.व.मा जम्मा ३०९ वटा घरहरुको नक्सापास भएकोमा चालु आ.व.को पौष मसान्त सम्म जम्मा १०५ वटा घरहरुको नक्सापास भएको छ। हाल यस नगरपालिकामा धेरैजसो तीनतल्ले घरहरु (औसत १५०० व.फि. आवासीय) र घरहरु बन्ने क्रममा रहेको र ती घरहरुनै नक्सापासका लागि आउने गरेका छन्।

सम्भावना:

क्र.सं.	घरको विवरण	संख्या	औसत दस्तुर	जम्मा सम्भाव्यता
१	तीन तलासम्मका आवसिय घरहरु	३००	१७,५००	५,२५०,०००
२	तीन तलाभन्दा माथिका आवसिय घरहरु	५०	३५,०००	१,७५०,०००
३	व्यापारिक ठुला घरहरु	२५	७५,०००	१,८७५,०००
	जम्मा	**३५०**		**८,८७५,०००**

सुधारका पक्षहरू:

नक्सापास प्रकृयाले आयआर्जन मात्र नभई भवन निर्माण प्रकृयालाई नियमन समेत गर्ने भएकोले यसलाई प्रभावकारी वनाउने तर्फ पहल गर्न जरुरी देखिन्छ।

- नयाँ घर बनाउनुअघि नक्सापास गराउनका लागि सूचनामूलक, जानकारीमूलक, सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु व्यापक रुपमा सञ्चालन गर्ने।
- नक्सापासको लागि मापदण्ड तथा कार्यविधिहरू अनुसार भवन निर्माण भए नभएको निरन्तर अनुगमन गर्ने।
- घरको तल्ला, बनोट तथा किसिमका आधारमा दस्तुरको दर निर्धारण गरी समयानुकूल परिमार्जन गर्दै जाने।
- नक्सापास नगरि घर निर्माण गर्दा हुनसक्ने क्षति तथा नक्सापास प्रावधानमा भएका दण्ड जरिवानाका व्यवस्थासमेत प्रचार प्रसार गर्ने।

(छ) सेवा शुल्क, दस्तुर तथा अन्य आय

यस बनेपा नगरपालिकाले विगतका आ.व.देखि प्रदान गर्ने विभिन्न सेवा, सिफारीस तथा अन्य कार्य बापत शुल्क, दस्तुर तथा अन्य विभिन्न आयहरु संकलन गर्दै आईरहेको छ भने उक्त शिर्षकहरुको राजस्वको दर आर्थिक ऐनमा समेत उल्लेख गरेको छ । विगतका विभन्न सूचना, कार्यशाला दौरान गरिएका छलफल तथा वडा अवलोकन तथा भ्रमण बाट प्राप्त तथ्यांकका आधारमा देहायअनुशारको विविध सेवा शुल्क, दस्तुर तथा अन्य आय संकलन हुने सम्भावना देखिन्छः

क.सं.	सेवा तथा अन्य आय शिर्षक	आय सम्भाव्यता
१	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	२,००,०००/-
२	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	२,२५,०००/-
३	न्यायिक दस्तुर	५०,०००/-
४	परिक्षा शुल्क	५०,०००/-
५	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	४५,००,०००/-
	सार्वजनिक शौचालय	*२५,००,०००/-*
	माटो बिक्री	*२०,००,०००/-*
६	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	७,५०,०००/-
७	सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर (करिब २२५०० वटा)	२,००,००,०००/-
८	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१,३०,०००/-
९	अन्य दस्तुर (विभिन्न इजाजत समेत)	१,२५,००,०००/-
१०	नाता प्रमाणित दस्तुर	५०,०००/-
११	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	२५,००,०००/-
१२	अन्य राजस्व	५,००,०००/-
१३	बेरुजु	१०,०००/-
	जम्मा	**४५,९६५,०००/-**

सुधारका पक्षहरूः

- विभिन्न किसिमका सेवा, सिफारिश तथा दस्तुरहरूको वर्गीकरण गरी दस्तुरका दर निर्धारण गर्ने ।
- सिफारिश वा प्रमाणित गर्नु पूर्व दस्तुर तिरे नतिरेको प्रमाण समावेश गर्ने प्रणाली स्थापित गर्ने ।
- दस्तुर नबुझाएसम्म सम्बन्धित अधिकारीले सिफारिश वा प्रमाणित नगर्ने ।
- शुल्क, सिफारीश तथा विविध आय बापत संकलन भएका रकमको सहि शिर्षकमा लेखांकन गर्ने ।

परिच्छेद ४

राजस्व नीति, संयन्त्र तथा आय संकलनको अवस्था

नगरपालिकाको राजस्व परिचालनसंग सम्वन्धित आन्तरिक तथा वाह्य पक्षहरुलाई यस परिच्छेद अन्तर्गत विश्लेषण गरिएको छ । विशेषतः नगरपालिकाको परिचय, आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था र हालका मुख्य मुद्दाहरूलाई छोटकरीमा व्याख्या गरिएको छ। यसले नगरपालिकाको प्रभावकारी राजस्व परिचालनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति तथा कानुन

नगरपालिकाले राजस्व संकलनलाई कानुन सम्मत, न्यायोजित तथा व्यवस्थित गर्ने हेतुले राजस्व परिचालनसंग सम्बन्धित राजस्व नीति अबलम्बन गरि सो अनुरुप ऐन तथा कार्यविधिहरु निर्माण गरि कार्यान्वयन गरेको छ । चालु आ.व. २०८०/०८१ गते प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रममा नगरको आन्तरिक राजस्व बृद्धि गर्ने लक्ष्यका साथ राजस्व परिचालन संग सम्बन्धित देहायका मूख्य पक्षहरुलाई वार्षिक कार्यक्रम तथा नीतिमा समेटेको छः

- *राजस्वका सम्भाव्य क्षेत्रहरूको अध्ययन*
- *बहुतल्ले सवारी पार्किङ स्थल*
- *सम्पति बहालमा वा लिजमा दिने नीति*
- *सरोकारवालाहरू संग सहकार्य*
- *राजस्व संकलनमा वडास्तरको भूमिका*
- *व्यवहारिक र वैज्ञानिक करका दर*
- *रात्रीकालिन व्यवसाय संचालन सम्बन्धी अध्ययन*
- *सम्पति करदाताको अभिलेख ।*

नगरपालिकाले कानूनसम्मत तथा प्रभावकारी राजस्व परिचालनका लागि निम्न कानून तर्जुमा गरि कार्यान्वयनमा ल्याएको छ :

- *कर तथा गैरकर राजस्व लगाउने र उठाउने समबन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७५*
- *बनेपा नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०८०*
- *घ वर्गको निमार्ण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि, २०७४*
- *व्यवसायकर सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७*
- *आन्तरिक आय संकलन ठेक्का बन्दोवस्त गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७*
- *बजार अनगुमन निर्देशिका, २०७६ ।*

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता

यस नगरपालिकाकाको राजस्व परिचालनलाई थप व्यवस्थित तथा प्रभावकारी बनाउनकालागि आवश्यक नीतिगत सुझाव प्रदान गर्ने तथा अनुगमनका लागि नगर उप प्रमुखको नेतृत्वमा निजी क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने उद्योग तथा वाणिज्यसंग सम्वन्धित संस्थाहरुको प्रतिनिधि समेत रहेको सात सदस्य स्थानीय राजस्व परामर्श समिति गठन भएको छ ।

तालिका नं. ६: स्थानीय राजस्व परामर्श समिति

क.सं.	नाम	पद	जिम्मेवारी
१	श्री विमला सापकोटा (दाहाल)	नगर उप प्रमुख	संयोजक
२	श्री भोला प्रसाद चापागाई	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
३	श्री बलराम अधिकारी	वडा अध्यक्ष (वडा नं. ५)	सदस्य
४	श्री शुभलक्ष्मी मानन्धर	वडा अध्यक्ष (वडा नं. ७)	सदस्य
५	श्री राजन मानन्धर	उद्योग वाणिज्य संघ	सदस्य
६	श्री निरु बहिदार	घरेलु उद्योग महासंघ	सदस्य
७	श्री मोहन लाल श्रेष्ठ	राजस्व अधिकृत	सदस्य सचिव

स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको गठन तथा काम कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था **अनुसूची ६** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

राजस्व प्रशासनकोलागि नगरपालिकाका एउटा राजस्व शाखाको स्थापना गरिएको छ । उक्त राजस्व शाखामा हाल जम्मा तीन जना (अधिकृत स्तर १ जना, सहायक पाचौं १ जना, कार्यालय सहायक १ जना) कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् । नगरपालिकाको राजस्व संकलन कार्यको जिम्मेवारी सम्पुर्ण वडा कार्यालयहरुलाई समेत दिईएको छ ।

४.३ राजस्व परिचालनको प्रशासनिक/प्रकृयागत व्यवस्था तथा सवालहरु

अध्ययनको क्रममा प्राप्त सूचना तथा जानाकारी, स्थलगत अवलोकन तथा सरोकारवाला संग गरिएको छलफलका आधारमा हेर्दा हाल नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको प्रशासनिक व्यवस्था देहायअनुसार रहेको छ :

- राजस्व सम्बन्धी काम राजस्व शाखाबाट भईरहेको (उक्त शाखामा अधिकृत स्तर १ जना, सहायक पाचौं १ जना, कार्यालय सहायक १ जना गरि जम्मा ४ जना कार्यारत) ।
- हाल उक्त शाखाले निम्नानुशार कामहरु गरिरहेको छ :
  - *आन्तरिक आय सम्बन्धी अभिलेख राख्ने,*
  - *वडा कार्यालयहरुबाट प्रतिवेदन प्राप्त गर्ने*

- *राजस्व संकलनमा वडा कार्यालयहरुलाई आवश्यक सहजिकरण गर्ने*
- *आय ठेक्का सम्बन्धी कागजातहरु तयारी गर्ने*
- *वडा बाट संकलनहुने (मालापोत, पञ्जिकरण, शुल्क तथ सिफारिस दस्तुर) बाहेकका राजस्वहरु (व्यवसाय कर, घरजग्गा बहाल कर, नक्सापास दस्तुर, टेण्डर बिक्री आदी) संकलन गर्ने ।*
- *संकलित रकम दैनिक रुपमा बैंक दाखिला गर्ने तथा मासिक रुपमा राजस्व संकलनको विवरण सहित आर्थिक प्रशासन शाखामा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।*
- *राजस्वका स्रोतहरु परिचालनका लागि आवश्यक सहजिकरण र अभियानहरु संचालन गर्ने ।*

- एकिकृत सफ्टवेयर जडान नभएको तर सम्पत्ति करको असुली मात्र सफ्टवेयर कम्प्यूटर विलिङ प्रणालीबाट भइरहेको ।
- अन्य कर तथा राजस्वको संकलन कम्प्यूटर विलिङ प्रणालीबाट भइरहेको ।
- वडा कार्यालयहरूबाट मूलतः सम्पत्ति कर, मालपोत, घरजग्गा बहाल कर, पञ्जीकरण तथा सिफारिस दस्तुरहरु संकलन गर्ने गरिएको ।
- वडाहरूले संकलन भएको रकम बैंक दाखिला गरी नगरपालिकामा विवरण पेश गर्ने गरिएको । संकलित रकम बैंक दाखिला सम्बन्धी कानुनी प्रावधान लिखितरुपमा वडाहरुलाई जानाकारी नगरिएको । बैंक दाखिला समयावधिमा वडाहरुबिच एकरुपता नरहेको ।
- आर्थिक ऐन र यथार्थ संकलन बीचको तालमेल कमजोर रहेको ।
- स्थानीय राजस्व परामर्श समिति क्रियाशील रहेको ।
- राजस्वका कर्मचारीहरूको लागि तालिम तथा अभिमुखीकरण नभएको ।
- राजस्व संकलन प्रभावकारिताका लागि अनुगमन तथा मूल्यांकन नभएको ।
- एकिकृत सफ्टवेयर जडान नभएको ।
- राजस्व संकलनका लागि सफ्टवेयर जडान भई नगरपालिका केन्द्र तथा वडाहरुमा संचालनमा आएको । सफ्टवेयर व्यवस्था गरिएका राजस्व कोड तथा शिर्षकहरु राजस्व बजेट तथा प्रतिवेदन प्रणालीका लागि तोकिएको ढाँचामा व्यवस्थित नभएको । त्यसैगरि आर्थिक ऐनमा प्रावधान गरिएका सम्पुर्ण व्यवस्थाहरुको सफ्टवेयर प्रणालीमा प्रविष्टी नभएको ।

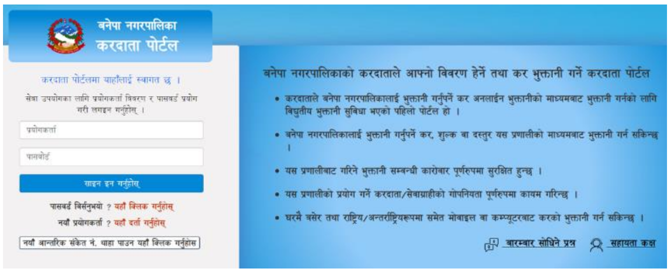

- नगरपालिकाले घरमै बसी कर भुक्तानी गर्न सक्ने गरि करदाताको सहजतालाई मध्यनजर गर्दै करदाता पोर्टल लागू गरेको भएतापनि प्रभावकारी रुपमा संचालनमा आउन नसकेको ।
- म.ले.नि.का.ले तयार गरेको राजस्व व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको आंशिक प्रयोग ।

४.४ आन्तरिक आय संकलन तथा राजस्व संरचनाको अवस्था

नगरपालिकासंग विगत आर्थिक वर्षहरुको तथ्यांकको अभिलेख विश्लेषण गर्दा आन्तरिक आयको संकलन तथा अभिलेख राख्दा शिर्षकहरु नमिलेका तथा दोहोरिएको देखिन्छ । गत आ.व. को यथार्थ आय संकलन विवरण तथा चालु आ.व.को अनुमान शिर्षगत् रुपमा अभिलेख गरिएको छ तर उक्त शिर्षकहरु समेत राजस्व बजेट तथा प्रतिवेदन प्रणाली संघीय सरकारले तोकेको ढाँचा (एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या २०७४, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय) अनुरुप मिलान गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

यस अध्ययनको क्रममा नगरपालिकाले अभिलेख गरेका शिर्षकहरुलाई उक्त ढाँचामा उल्लेख गरिए बमोजिम मिल्दो शिर्षकमा मिलान गरिएको छ । नगरपालिकाकाबाट प्राप्त तथ्यांक अनुसार विगत आ.व.हरुमा संकलन गरेको यथार्थ आय, चालु आ.व.का लागि गरिएको अनुमान सम्बन्धी आय विवरण देहाय अनुसार रहेको छः

तालिका ७: नगरपालिकाको आय संकलन तथा राजस्व संरचना *(रु हजारमा)*

राजस्व संकेत	राजस्व शीर्षक	यथार्थ			अनुमान	२०८०/८१ चैत्र मसान्त सम्म प्राप्ती
		२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	
१००००	**राजस्व तथा अनुदान**	९४०७१२	९९६५६७	८७६३४७	१०७५४४६	६३५२८४
	संघीय सरकार	६०५५४५	५०४८३६	५०२६५७	६१५१६९	४१३६७३
१३३११	समानिकरण अनुदान	१६२२६८	१०५७५०	१७०१०८	१७६२६९	९६०९५
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु	४१०७७६	३७३४३३	३०३९४८	३४७९००	२५७९५३
१३३१३	शसर्त अनुदान पूँजीगत	०	१५४२२	८८०१	३४५००	२४७५०
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	१२५००	०	०		
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजिगत	०	६२३३	१२०६२	२००००	१५०००
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	२००००	०	०		
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	३९९७	७७३९	३६५००	१९८७५
	प्रदेश सरकार	४४१८६	३८७८९	३९३२१	०	०
१३३११	समानिकरण अनुदान	५३५५	१५१८८	१८११९		
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु	१६३३१	१०३४२	६६५०		
१३३१३	शसर्त अनुदान पूँजीगत	०	६२८१			
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	०	०	५००		
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजिगत	०	७३७०			
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	२२५००	०	१४०५२		

राजस्व संकेत	राजस्व शीर्षक	यथार्थ			अनुमान	२०८०/८१ चैत्र मसान्त सम्म प्राप्ती
		२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	(३९१			
	अन्य आन्तरिक अनुदान	**५८३४**	**३८५०**	**१३२०५**	**२००००**	**०**
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	५८३४	३८५०	१३२०५	२००००	०
	राजस्व बाँडफाट तथा रोयल्टी	**२०४४२८**	**३७६५४०**	**२४२४५८**	**३२७१०८**	**१५२३१४**
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१२६३२९	२२१४९३	१२४३६७	१८००००	७३५२९
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	६०९६६	१२९३७८	७४४१४	१०५२०८	५४१७६
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्त:शुल्क					
११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	१७१३३	२२०२१	४३६७७	४१९००	२४६०९
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	८८४	०	०	०
१४१५७	बाँडफाँड भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको बिक्रीबाट प्राप्त आय	७६९१	२७६५	०	०	०
	आन्तरिक स्रोत	**८०७१९**	**७२५५३**	**७८७०६**	**११३१६९**	**६९२९८**
११३१३	सम्पत्ति कर	११७७६	१०५९१	१२७६८	१३२००	९९५२
११३१४	भूमी कर/मालपोत	४३३६	४३०६	४९०८	५५००	३५५१
११३१७	घर बहाल कर	२१२६३	१७०४०	२९७१८	३००००	१७५८३
११४५१	सवारी साधन कर (साना सवारी)	४	०	०	०	४
११४७९	अन्य मनोरन्जन कर	०	०	०	२६००	०
११६९१	अन्य कर	१५३०	०	२१२६	११०	४१
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	५०८२	१४०८२	३३८९	१४८५०	८२२
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	०	०	०	२५
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	०	०	११०	१७७
१४२१८	विद्युत सेवा शुल्क	१७	०	०	०	०
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री	३६६	१०५	१६१५	२३१०	३२
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	०	०	०	०	३
१४२२४	परिक्षा शुल्क	०	०	०	०	३९२
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	०	०	०	०	१७०
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	४५०	०	०	०	६६१
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	१२५४६	८९७६	५८१४	१००००	३७१६
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	१०६६७	११५०१	१०१८०	२००००	५९५६
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	०	०	१३१	११५	२३८
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	०	०	६३	४६	७५
१४२४९	अन्य दस्तुर	०	२१५३	१५०६	२९७०	१००७९
१४२५३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	०	०	०	०	११५
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०	०	०	०	५

राजस्व संकेत	राजस्व शीर्षक	यथार्थ			अनुमान	२०८०/८१ चैत्र मसान्त सम्म प्राप्ती
		२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	६८७	६६७	५९३	८५८	११५८४
१४५२९	अन्य राजस्व	३२३	०	२१३३	२०००	५३४
१४६११	व्यावसाय कर	३८८३	३१३३	३७६१	८५००	३५८६
	वित्तीय सम्पत्ति तथा दायित्व	**४१५४६०**	**४९३५७२**	**५८४८८२**	**३५७९७४**	**०**
३२१२२	बैंक मौज्दात	४१५४६०	४९३५७२	५८४८८२	३५७९७४	
जम्मा राजस्व, अनुदान, सम्पत्ति तथा दायित्व		**१३५६१७१**	**१४९०१३९**	**१४६१२२९**	**१४३३४२०**	**६३५२८४**

विगत आ.व.को यथार्थ संकलनको आधारमा विश्लेषण गर्दा नगरपालिकाको आन्तरिक आयको संरचनामा प्रमुख स्रोतहरूको विवरण देहायअनुशार रहेको छ:

तालिका ८: नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा शीर्षकगत योगदान (*रु हजारमा*)

क.सं.	शिर्षक	०७७/७८	०७८/७९	०७९/८०	०८०/८१	चैत्र सम्म	प्रगति
१	सम्पत्ति कर	११७७६	१०५९१	१२७६८	१३२००	९९५२	७५
२	व्यावसाय कर	३८८३	३१३२.६	३७६०.९	८५००	३५८६	४२
३	घर बहाल कर	२१२६३	१७०४०	२९७१८	३००००	१७५८३	५९
४	भूमी कर/मालपोत	४३३६.४	४३०६	४९०८.४	५५००	३५५१	६५
५	सरकारी सम्पत्तिको बहाल	५०८२	१४०८२	३३८९	१४८५०	८२२	६
६	सिफारिश दस्तुर	१०७६७	११५०१	१०१८०	२००००	५९५६	३०
७	नक्सापास दस्तुर	१२५४६	८९७५.६	५८१३.७	१००००	३७१६	३७
८	अन्य राजस्व	११०६६	२९२५	८१६७	११११९	२४१३२	२१७
	जम्मा	८०७१९	७२५५३	७८७०६	११३१६९	६९२९८	६१

उल्लेखित तालिका र रेखाचित्रका आधारमा विश्लेषण गर्दा बनेपा नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा मुख्य पाँचवटा स्रोतहरु घरजग्गा बहाल कर, सम्पत्ति कर, सिफरिस दस्तुर, नक्सापास दस्तुर रहेका छन् । विगत तीन आ.व.को याथार्थ कुल आनतरिक आयमा उल्लेखित पाँचवटा स्रोतहरुको योगदान क्रमशः २९, १५, १४, १२ र १० प्रतिशत रहेको छ ।

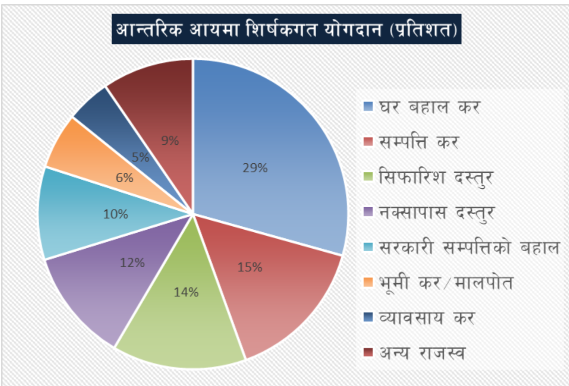

त्यसैगरि विगत तीन आर्थिक वर्षहरुको कुल यथार्थ आयमा देहायअनुशारको शीर्षकगत योगदान रहेको छ ।

तालिका ९: कुल आयमा शीर्षकगत योगदान *(रु हजारमा)*

राजस्व स्रोत	**यथार्थ आय**			**योगदान (औसत प्रतिशत)**
	आ.ब. २०७७/७८	आ.ब. २०७८/७९	आ.ब. २०७९/८०	
आन्तरिक आय	८०,७१९	७२,५५३	७८,७०६	८.३१
राजस्व बाँडफाँड	२०४,४२८	३७६,५४०	२४२,४५८	२९.५१
वित्तीय हस्तान्तरण तथा अनुदान	६४९,७३०	५४३,६२५	५४१,९७८	६२.१८
जम्मा राजस्व	**९३४,८७८**	**९९२,७१७**	**८६३,१४२**	**१००**

विगत तीन आर्थिक वर्षहरुको यथार्थ आय विवरणका आधारमा नगरपालिकाको आय संरचना हेर्दा कुल आयमा आन्तरिक आयको औसत हिस्सा ८.३१ प्रतिशत रहेको छ, त्यसंगरि क्रमशः संघ तथा प्रदेश सरकार बाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाँडको हिस्सा २९.५१ प्रतिशत र वित्तिय हस्तातरणको हिस्सा ६२.१८ प्रतिशत रहेको छ ।

परिच्छेद ५

नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको नगरपालिकाको राजस्व सुधार कर्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । नगरपालिकाका पदाधिकारीहरु तथा कर्मचरी संग गरिएको अभिमुखीकरण तथा योजना तर्जुमा कार्यशालाका दौरान समुहगतरुपमा सहभागीहरुबाट कार्ययोजनाको मस्यौदा तयारी गरिएको थियो । अध्ययनका क्रममा कर्मचारीहरु बाट प्राप्त थप तथ्यांक तथा जानाकारीहरुका आधारमा नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था र सम्भावना विश्लेषण पश्चात् राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा तयार गरिएको हो । उल्लेखित विधि बाट तयार पारिएको मस्यौदा कार्ययोजना नगरपालिकामा आयोजना गरिएको मस्यौदा छलफल कार्यक्रममा प्रस्तुत गरि आवश्यक परिमार्जन गरिनेछ। यस कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरूलाई निम्न तीन क्षेत्रमा विभाजन गरिएको छ :

क. राजस्व प्रशासन सुधार योजना,

ख. कर राजस्व सुधार योजना र

ग. गैरकर राजस्व सुधार योजना ।

यस कार्ययोजनालाई नगरपालिकाले कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने विश्वास लिइएको छ ।

५.१ राजस्व प्रशासन सुधार योजना

तालिका १०: राजस्व प्रशासन सुधार योजना

क्र. सं.	कियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
		प्रस्ताव तयार वा कार्यान्वयन गर्ने	स्वीकृत गर्ने	आ.व. २०८०।८१	आ.व. २०८१।८२	आ.व. २०८२।८३
१	SUTRA प्रणालीमा समावेश भएको राजस्व मेड्युल र बैंक ईन्रफेस (Revenu Module and Bank Interface) प्रणाली पूर्ण रुपमा लागु गर्ने ।	सूचना अधिकृत राजस्व शाखा	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत		श्रावण देखि	

क्र. सं.	कियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
		प्रस्ताव तयार वा कार्यान्वयन गर्ने	स्वीकृत गर्ने	आ.व. २०८०।८१	आ.व. २०८१।८२	आ.व. २०८२।८३
२	राजस्व मेड्युल र बैंक ईन्टरफेस (Revenu Module and Bank Interface) प्रणाली संचालनका लागि अभिमुखिकरण तथा तालिम सन्चालन गर्ने (राजस्व शाखा, वडाका कर्मचारी, सूचना प्रविधि तथा आ.ले.प.)	राजस्व शाखा	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	असार मसान्त भित्र		
३	बिलिङ सम्भव भएको आय शिर्षकवाट राजस्व संकलनका लागि बिलिङ प्रणाली तथा अनलाइन कर भुक्तानी प्रणाली लागू गर्ने योजना तयार गर्ने । जस्तैः सम्पत्ति कर, मालपोत कर, व्यवसाय कर, बहाल कर आदी ।	राजस्व शाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	कार्यपालिका		असोज भित्र	
४	राजस्व व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा सुधार गर्ने । जस्तो जम्मा करदाता संख्या, हाल सम्म राजस्व सूचना प्रणालीमा दर्ता भएका करदाता संख्या, कर तिर्ने प्रतिशत्, शतप्रतिशत असुली हुँदा संकलन हुने रकम, प्रत्येक करदाताको बक्यौता रकम आदि ।	राजस्व शाखा सूचना अधिकृत			श्रावण देखि	
५	सबै करदातालाई करको दायरामा ल्याउने योजना बनाउने । सम्पत्ति कर, घरजग्गा बहालकर र व्यवसाय करका करदाताहरुलाई जोड दिने ८०% (आ.व. २०८१/८२) ९०% भन्दा अधिक (आ.व. २०८२/८३)	राजस्व शाखा वडा कार्यालय	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत		भाद्र भित्र	
६	वर्षमा कम्तिमा एक पटक राजस्व संकलन सेवाको बारेमा नागरिकहरूबाट प्रतिक्रिया सङ्कलन गर्ने ।	राजस्व शाखा वडा कार्यालय			पौष भित्र	पौष भित्र
७	राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू तथा राजस्व प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरूका लागि क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम संचालन गर्ने	राजस्व शाखा	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत		पौष भित्र	पौष भित्र
८	आर्थिक ऐन तथा सो को कार्यान्वयन सम्वन्धमा संलग्न कर्मचारीहरुलाई अभिमुखीकरण गर्ने ।	राजस्व शाखा आ.ले.प.			श्रावण भित्र	श्रावण भित्र

क्र. सं.	क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
		प्रस्ताव तयार वा कार्यान्वयन गर्ने	स्वीकृत गर्ने	आ.व. २०८०।८१	आ.व. २०८१।८२	आ.व. २०८२।८३
९	स्वीकृत आर्थिक ऐनको व्यवस्था अनुसार विद्यमान कम्प्युटर सफ्टवयर प्रणालीलाई अद्यावधिक गर्ने ।	सूचना अधिकृत राजस्व शाखा		असार भित्र	असार भित्र	असार भित्र
१०	राजस्व सम्वन्धी जनचेतना मूलक कार्यक्रम संचालन गर्न कर सम्वन्धी प्रचार प्रसार सामग्री तयार गरी प्रचार प्रसार गर्ने ।	राजस्व शाखा वडा कार्यालय		नियमित	नियमित	नियमित
११	ठूला करदाताहरू लाई नियमित अनुगमन गर्ने तथा सो का लागि एक जना कर्मचारीलाइ जिम्मेवारी प्रदान गर्ने र नियमित प्रगतिको समिक्षा गर्ने ।	राजस्व शाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	राजस्व परामर्श समिति		माघ देखि	
१२	राजस्व परामर्श समितिको बैठक त्रैमासिक रुपमा नियमित वसी राजस्व संकलन अवस्थाको समिक्षा तथा राजस्व संकलन कार्यको अनुगमन गर्ने ।	उप प्रमुख तथा राजस्व परामर्श समिति		नियमित	नियमित	नियमित
१३	राजस्वको दर तथा असुली व्यवस्था समावेश गरी राजस्व सम्वन्धी नागरिक वडापत्र प्रकाशन गर्ने ।	राजस्व परामर्श समिति	कार्यपालिका	श्रावण भित्र	श्रावण भित्र	श्रावण भित्र
	राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्ने					
१४	यस कार्ययोजनामा उल्लेख भएका कृयाकलापहरुको कार्यान्वयन गर्ने ।	राजस्व शाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत		नियमित	नियमित	नियमित
१५	कृयाकलापहरु कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व शाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	कार्यपालिका नगर सभा	असार भित्र	असार भित्र	असार भित्र
१६	आवधिक रुपमा अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने । कृयाकलापहरुमा आवश्यक परिमार्जन गर्दै जाने ।	राजस्व शाखा राजस्व परामर्श समिति	कार्यपालिका		चौमासिक	चौमासिक

५.२ कर राजस्व सुधार योजना

तालिका ११: कर राजस्व सुधार योजना

क्र.सं.	क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
		प्रस्ताव तयार वा कार्यान्वयन गर्ने	स्वीकृत गर्ने	आ.व. २०८०।८१	आ.व. २०८१।८२	आ.व. २०८२।८३
	सम्पत्ति कर					
१	सम्पत्ति मुल्यांकनको दर पुनरावलोकन गरि व्यवहारिक बनाउने तथा सम्पत्ति करको दर परिमार्जन गर्ने ।	राजस्व परामर्श समिति	नगर सभा	असार भित्र	असार भित्र	असार भित्र
२	अनलाइन स्व-सम्पत्ति कर निर्धारण प्रणाली लागू गर्ने । (सुविधाहरूसहितको नयाँ सफ्टवेयर प्रणालीको प्रयोग)	राजस्व शाखा सूचना अधिकृत	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत			श्रावण देखि
३	विद्युत्तिय नक्सा पास प्रणाली संग संरचना सम्बन्धी सूचना प्रणाली आवद्ध गर्ने ।	राजस्व शाखा सूचना अधिकृत	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत			श्रावण देखि
४	आर्थिक ऐनको व्यवस्था अनुसार सम्पत्ति कर सफ्टवयरमा सुधार गर्ने ।	राजस्व शाखा प्रमुख			श्रावण भित्र	
५	सम्पत्ति कर असुल गर्ने सम्बन्धमा राजस्व शाखा तथा वडा कार्यालयका कर्मचारीहरुका लागि आवशयक तालिम तथा अभिमुखिकरण संचालन गर्ने ।	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत			कार्तिक भित्र	श्रावण भित्र
	भूमिकर (मालपोत)					
१	जग्गाको पुर्नवर्गिकरण गरि सो अनुसार मालपोतको दर निर्धारण गर्ने । जग्गाको मुल्यांकनका आधारमा मालपोत संकलन गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा	नगरसभा		असार भित्र	
२	मलापोत कार्यालयको डिजिटल जग्गा र जग्गाको स्वामित्व सम्बन्धी तथ्यांकलाई नगरपालिकाको मालपोत कर सँग आवद्ध गर्ने ।	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व शाखा				श्रावण देखि

क्र.सं.	कियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
		प्रस्ताव तयार वा कार्यान्वयन गर्ने	स्वीकृत गर्ने	आ.व. २०८०।८१	आ.व. २०८१।८२	आ.व. २०८२।८३
३	सम्पुर्ण वडा कार्यालयहरुमा मलापोत संकलन तथा बक्यौताको विवरण अद्यावधिक गर्ने ।	राजस्व शाखा वडा सचिवहरु			आश्विन देखि	
	घर जग्गा बहाल कर					
१	घरजग्गा बहालकरको दर प्रगतिशत र न्यूनतम बहाल रकम व्यवहारिक र यथार्थपरक बनाउने	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा	नगरसभा	असार भित्र	असार भित्र	
२	वहाल रकमवारे सूचना लिन घरजग्गा स्वयं घोषणा फाराम छपाई गर्ने ।	राजस्व तथा जिन्सी शाखा			भाद्र भित्र	
३	घरजग्गा वहाल करको लगत संकलन तथा कर असुलीको लागि व्यवसाय कर टोलीको साथमा वहाल कर संकलन टोली खटाउने ।	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत			असोज देखि	
४	बहालमा वस्नेहरुको लगत संकलन गरी सम्पत्ति करको अभिलेख प्रणालीसंग आबद्ध (Link) गर्ने ।	सूचना अधिकृत राजस्व शाखा			श्रावण देखि	
	व्यबसाय कर					
१	कारोवार रकम एवं व्यापारिक दृष्टिले महत्वपूर्ण क्षेत्रलाई समेत आधार लिई स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघ समेतको सहभागितामा करको दर पुनरावलोकन गरि परिमार्जन गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा राजस्व परामर्श समिति	नगरसभा	असार भित्र	असार भित्र	असार भित्र
२	नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र भित्रका व्यसायहरुको इजाजत तथा नविकरण सम्वन्धि कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयवन गर्ने । जस्तो साना उद्योग, विद्यालय, घ वर्गका ठेकेदार, स्थानीय स्तरका व्यवसायिक फर्म, फार्मेसी	राजस्व शाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	कार्यपालिका		असोज भित्र	
३	व्यवसाय करकोलागि व्यवसाय दर्ता गरी व्यवसाय प्रमाणपत्र दिन तथा व्यवसाय कर असुलीको लागि स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघ समेतको सहभागितामा व्यवसाय दर्ता तथा व्यवसाय कर संकलन टोलीहरु गठन गरी परिचालन गर्ने ।	राजस्व शाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत उद्योग वाणिज्य संघ			असोज देखि	असोज देखि

क्र.सं.	कियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
		प्रस्ताव तयार वा कार्यान्वयन गर्ने	स्वीकृत गर्ने	आ.व. २०८०।८१	आ.व. २०८१।८२	आ.व. २०८२।८३
४	नगरपालिकामा सञ्चालित व्यवसायहरूको दर्ता गरी सफ्टवयर प्रणाली मार्फत प्रमाणपत्र प्रदान गर्ने ।	राजस्व शाखा सूचना अधिकृत वडा कार्यालय			असोज देखि	
५	व्यवसाय करको अभिलेख सफ्टवयरमा इन्ट्री गरी लगत तयार गर्ने । व्यवसाय दर्ता प्रकृया संगै बन्द भएका व्यवसायहरुको खारेजीका साथै नामसारी तथा ठाउँसारी कार्यलाई पनि तिब्रता दिने ।	राजस्व शाखा वडा कार्यालय			श्रावण देखि	
६	व्यबसायको दर्ता, नवीकरण र खारेजीको व्यवस्था सहित व्यबसाय कर संकलन कार्यविधिलाई अद्यावधिक गर्ने तर्जुमा गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा राजस्व परामर्श समिति	कार्यपालिका		आश्विन भित्र	
	कवाडी तथा जिवजन्तु कर					
१	कवाडी संकलन हुने स्थान र परिमाण जानाकारीका लागि तथ्यांक संकलन गर्ने ।	राजस्व शाखा			असोज भित्र	
२	कवाडी वस्तुहरुको व्यवसायिक रुपमा संकलन तथा कारोवार गर्नेलाई इजाजत प्रदान गरी कर संकलन गर्ने ।	राजस्व शाखा	कार्यपालिका		श्रावण देखि	श्रावण देखि
	सवारी कर					
१	साना सवारी साधन दर्ता तथा ईजाजत कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा राजस्व परामर्श समिति	कार्यपालिका		भदौ भित्र	
२	नगरक्षेत्रमा संचालन हुने सम्पुर्ण साना सवारी साधनलाई दर्ता दायरमा ल्याउन अभियान संचालन गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत			भदौ देखि	
	विज्ञापन कर					
१	न्यूनतम संकलन हुन सक्ने रकम यकिन गरी ठेक्का अंक निर्धारण गर्ने ।	राजस्व शाखा	कार्यपालिका	असार भित्र	असार भित्र	असार भित्र

५.३ गैर कर राजस्व सुधार योजना

तालिका १२: गैर कर राजस्व सुधार योजना

क्र.सं.	कियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
		प्रस्ताव तयार वा कार्यान्वयन गर्ने	स्वीकृत गर्ने	आ.व. २०८०।८१	आ.व. २०८१।८२	आ.व. २०८२।८३
	बहाल बिटौरी शुल्क					
१	नगर क्षेत्रमा संचालित हाट बजारका पसलहरु, सवारी साधनमा घुम्ति रुपमा संचालन गर्ने पसलहरु तथा सार्वजनिक ठाँउ ओगेटी, व्यवसायकी समारोह, धार्मिक कार्य, विवाह, व्रतवन्ध गर्ने कार्यमा लगाईने शुल्को दर निर्धारण गर्ने	राजस्व शाखा राजस्व परामर्श समिति	नगर सभा	असार भित्र	असार भित्र	असार भित्र
२	बहाल विटौरी शुल्क संकलन गर्ने तथा हाट बजार तथा सावर्जनिक क्षेत्रको प्रयोगको नियमित अनुगमन गर्ने	राजस्व शाखा वडा कार्यालय नगर प्रहरी			श्रावण देखि	
	सम्पत्ति वहाल					
१	हाल असुली भईरहेको बहाल रकमको आधारमास्वामित्वमा भएका सम्पत्तिहरु (भवन, जग्गा सवारी साधन, हल)को भाडा दर आर्थिक ऐनमा उल्लेख गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा राजस्व परामर्श समिति	नगरसभा कार्यपालिका	असार भित्र	असार भित्र	असार भित्र
२	स्वामित्वमा भएका सम्पत्तिहरूको पहिचान, राजस्व संकलनका लागी उपयुक्त विकल्प र विधि छनोट गरि राजस्व अभिवृद्धि गर्नका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	राजस्व शाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	कार्यपालिका		कार्तिक भित्र	
३	सम्पत्ति बहाल आय रकमको लेखांकनको शिर्षक मिलान गर्ने ।	राजस्व शाखा आर्थिक प्रशासन शाखा			श्रावण देखि	श्रावण देखि
	ढुंगा, गिट्टी, बालुवा तथा माटो बिक्री					
१	वडा नं. १४ मा रहेको आशापुरी ढुंगा खानी संचालन सम्बन्धी अध्ययन गरि कानूनी प्रक्रिया पुरा गरि खानि संचालन गर्ने ।	राजस्व शाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	कार्यपालिका		कार्तिक देखि	

क.सं.	कियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
		प्रस्ताव तयार वा कार्यान्वयन गर्ने	स्वीकृत गर्ने	आ.व. २०८०।८१	आ.व. २०८१।८२	आ.व. २०८२।८३
२	नीजि जग्गा सम्याउने वा माटो बिक्रीका लागि नगरपालिकाबाट ईजाजत लिनु पर्ने र सो बापतको बिक्री दर तथा ईजाजत दस्तुरको दर नगरपालिकाको कानूनमा व्यवस्था गर्नुपर्ने ।	राजस्व शाखा तथा राजस्व परामर्श समिति	नगरसभा कार्यपालिका	असार भित्र		
	पार्किङ्ग शुल्क					
१	नगर क्षेत्रमा पार्किङ्ग सुविधा लिने सवारी साधनहरुका सन्दर्भमा सर्भे गरि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	राजस्व शाखा पूर्वाधार शाखा			पौस भित्र	
२	नगरक्षेत्रमा उपयुक्त स्थानहरु खोजि गरी साना तथा ठुला सवारीहरुकोलागि आवश्यक भौतिक सुविधा सहितको पार्किङ्ग स्थलको ब्यवस्था गर्ने र तोकिएको स्थान बाहेक अन्य स्थानमा पार्किङ्ग निषेध गर्ने ।	राजस्व परामर्श समिति प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	कार्यपालिका		पौष भित्र	
	पार्किङ्ग शुल्कको दरलाई सवारीको किसिम र पार्क गर्ने समयका आधारमा व्यवहारिक रुपमा परिमार्जन गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा राजस्व परामर्श समिति	नगरसभा कार्यपालिका	असार भित्र		
	नक्सापास दस्तुर					
१	नक्सापासको लागि मापदण्ड तथा कार्यविधिहरू अनुसार भवन निर्माण भए नभएको निरन्तर अनुगमन गर्ने ।	प्राविधिक शाखा कार्यपालिका		नियमित	नियमित	नियमित
२	नयाँ घर बनाउनुअघि नक्सापास गराउनकालागि सूचनामूलक, जानकारीमूलक, सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु व्यापक रुपमा सञ्चालन गर्ने ।	सूचना शाखा प्राविधिक शाखा वडा कार्यालय		नियमित	नियमित	नियमित
३	घरको तल्ला, बनोट तथा किसिमका आधारमा दस्तुरको दर निर्धारण गरी समयानुकूल परिमार्जन गर्दै जाने ।	राजस्व परामर्श समिति	नगर सभा	असार भित्र		
	अन्य सेवा शुल्क तथा दस्तुर					
१	विभिन्न किसिमका सेवा, सिफारिश तथा दस्तुरहरूको वर्गीकरण गरी दस्तुरका दर निर्धारण गर्ने ।	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा	नगर सभा	असार भित्र	असार भित्र	असार भित्र

क्र.सं.	कियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
		प्रस्ताव तयार वा कार्यान्वयन गर्ने	स्वीकृत गर्ने	आ.व. २०८०।८१	आ.व. २०८१।८२	आ.व. २०८२।८३
२	सिफारिश वा प्रमाणित गर्नु पूर्व दस्तुर तिरे नतिरेको प्रमाण समावेश गर्ने प्रणाली स्थापित गर्ने ।	राजस्व शाखा सूचना प्रविधि अधिकृत	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत		पौष भित्र	
३	दस्तुर नबुझाएसम्म सम्बन्धित अधिकारीले सिफारिश वा प्रमाणित नगर्ने ।	राजस्व शाखा वडा कार्यालय			पौष देखि	
	शुल्क, सिफारीश तथा विविध आय बापत संकलन भएका रकमको सहि शिर्षकमा लेखांकन गर्ने ।	राजस्व शाखा आर्थिक प्रशासन शाखा			श्रावण देखि	श्रावण देखि

परिच्छेद ६

आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व अनुमान तथा प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरुका लागि नगरपालिकाको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ। महालेखा परिक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ को आधारमा आय प्रक्षेपण गरिएको हो। नगरपालिकाको राजस्व अधिकार, हालको आय संकलन अवस्था तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात आय संकलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ। यस प्रक्षेपणले नगरपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्नेछ।

६.१ राजस्व प्रक्षेपणको आधार

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात्को आगामी तीन वर्ष (आ.व. ०८१।८२ देखि ०८३।८४) को लागि राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ। यो आय अनुमान राजस्व सुधार योजनामा प्रस्ताव गरिएका क्रियाकलापहरूको आधारमा गरिएको हो। आय प्रक्षेपण गर्दा भविष्यमा आयका आधारको दायरा तथा दर बढ्न गई सोबाट हुन सक्ने योगदानलाई समेत मध्यनजर गरिएको छ। त्यसैगरि केही शिर्षकहरूको आय प्रक्षेपण गर्दा विगतको आय संकलनको वृद्धिदरलाई आधार मानिएको छ। आय प्रक्षेपणका आधारहरुलाई शिर्षकगत रुपमा तल व्याख्या गरिएको छ।

तालिका १३: आगामी आर्थिक वर्षहरुका लागि राजस्व प्रक्षेपणका आधारहरु

राजस्व संकेत	आय शीर्षक	सम्भावना	अनुमान तथा प्रक्षेपणको आधार
१००००	**राजस्व तथा अनुदान**		
	संघीय सरकार		
१३३११	समानिकरण अनुदान		संघीय सरकारबाट प्राप्त सिलिङ्ग र त्यसपछी क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु		
१३३१३	शसर्त अनुदान पूँजीगत		
१३३१४	विषेश अनुदान चालु		
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजिगत		संघीय सरकारबाट प्राप्त सिलिङ्ग र आगामी दिनमा पनि सोही रकम रहने अनुमान
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु		
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत		संघीय सरकारबाट प्राप्त सिलिङ्ग र त्यसपछी वार्षिक ५ करोड हुने अनुमान
१३३१८	अन्य अनुदान चालु		
	प्रदेश सरकार		
१३३११	समानिकरण अनुदान		प्रदेश सरकारबाट प्राप्त सिलिङ्ग र त्यसपछी क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु		

राजस्व संकेत	आय शीर्षक	सम्भावना	अनुमान तथा प्रक्षेपणको आधार
१३३१३	शसर्त अनुदान पूँजीगत		
१३३१४	विषेश अनुदान चालु		
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजिगत		संघीय सरकारबाट प्राप्त सिलिङ्ग र आगामी दिनमा वार्षिक १ करोड रहने
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु		
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत		संघीय सरकारबाट प्राप्त सिलिङ्ग र आगामी दिनमा पनि सोही बराबर रकम रहने अनुमान
	राजस्व बाँडफाट तथा रोयल्टी		
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर		आगामी आ.व.मा २० करोड प्राप्त हुने र त्यसपछी क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर		संघीय सरकारबाट प्राप्त सिलिङ्ग र त्यसपछी क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क		
११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर		प्रदेश सरकारबाट प्राप्त सिलिङ्ग र त्यसपछी क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
११४७१	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	५००	कुल सम्भावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछी १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	६३८०	आगामी आ.व.को ठेक्का अनुमान २६ लाखको ६० प्रतिशतले हुने रकम र त्यसपछी कुल सम्भावनाको ६० प्रतिशत
१४१५३	बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी		संघीय सरकारबाट प्राप्त सिलिङ्ग र त्यसपछी क्रमशः २५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४१५७	बाँडफाँड भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको बिक्रीबाट प्राप्त आय	२०००	कुल सम्भावनाको ६० प्रतिशत र १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
	आन्तरिक स्रोत		
११३१३	सम्पत्ति कर	४६५५५	कुल सम्भावनाको ४० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३१४	भूमी कर/मालपोत	११९८८	कुल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३१७	घर बहाल कर	६४६५०	कुल सम्भावनाको ४५ प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३१८	बहाल विटौरी कर (शुल्क)	१०३०	कुल सम्भावनाको ७५ प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५१	सवारी साधन कर (साना सवारी)	७७	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६३२	ओखटेपाहारमा लाग्ने कर (कवाडी कर)	१५०	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने

राजस्व संकेत	आय शीर्षक	सम्भावना	अनुमान तथा प्रक्षेपणको आधार
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	३००००	कुल सम्भावनाको ७५ प्रतिशत र त्यसपछी कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	२००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	२२५	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री	४५००	कुल सम्भावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	५०	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ ५० हजार र क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२२४	परिक्षा शुल्क	५०	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ ५० हजार र क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	७५०	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ ७ लाख ५० हजार र क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	८००	कुल सम्भावनाको ६५ प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	८८७५	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	२००००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१३०	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ १ लाख ३० हजार र क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	५०	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ ५० हजार र क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२४९	अन्य दस्तुर	१२५००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२५३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	७५०	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ ७ लाख ५० हजार र क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२५४	रेडियो/एफ.एम. संचालन दस्तुर	५०	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ ५० हजार र क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१५०	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ १ लाख ५० हजारर क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	२५००	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ २५ लाख र क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४५२९	अन्य राजस्व	५००	आगामी आ.व.मा एकमुष्ठ ५ लाख र क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४६११	व्यावसाय कर	१८१७९	कुल सम्भावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछीका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
३२१२२	बैंक मौज्दात		वार्षिक ५ करोड हुने अनुमान

६.२ आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपण

आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी नगरपालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १४: आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	आय शीर्षक	२०७९/८० (यथार्थ)	२०८०/८१ (संशोधित अनुमान)	२०८१/८२ (अनुमान)	२०८२/८३ (प्रक्षेपण)	२०८३/८४ (प्रक्षेपण)
१००००	**राजस्व तथा अनुदान**	**८७६३४७**	**१०७५४४६**	**११५२३१७**	**१२८४२१८**	**१३८२२०८**
	अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण	**५५५१८३**	**६३५१६९**	**६६२०००**	**७३१२५०**	**७६४९६३**
	संघीय सरकार	**५०२६५७**	**६१५१६९**	**५८५१००**	**६५२३५५**	**६८०९७३**
१३३११	समानिकरण अनुदान	१७०१०८	१७६२६९	१६३०००	१७११५०	१७९७०८
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु	३०३९४८	३४७९००	३३१२००	३४७७६०	३६५१४८
१३३१३	शसर्त अनुदान पूँजीगत	८८०१	३४५००	५०९००	५३४४५	५६११७
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	०	०	०	०	०
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजिगत	१२०६२	२००००	३००००	३००००	३००००
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	०	०	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	७७३९	३६५००	१००००	५००००	५००००
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजिगत	०	०	०	०	०
	प्रदेश सरकार	**३९३२१**	**०**	**७६९००**	**७८८९५**	**८३९९०**
१३३११	समानिकरण अनुदान	१८११९	०	१६९६३	१७८११	१८७०२
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु	६६५०	०	११७७७	१२३६६	१२९८४
१३३१३	शसर्त अनुदान पूँजीगत	०	०	१११६०	११७१८	१२३०४
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	५००	०	०	०	०
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजिगत	१४०५२	०	७०००	७०००	१००००
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	०	०	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	०	३००००	३००००	३००००
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजिगत	०	०	०	०	०
	अन्य आन्तरिक अनुदान	**१३२०५**	**२००००**	**०**	**०**	**०**
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	१३२०५	२००००	०	०	०
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	०	०	०	०	०
	राजस्व बाँडफाट तथा रोयल्टी	**२४२४५८**	**३२७१०८**	**३५७३०४**	**३९५१४७**	**४३४६६२**

राजस्व संकेत	आय शीर्षक	२०७९/८० (यथार्थ)	२०८०/८१ (संशोधित अनुमान)	२०८१/८२ (अनुमान)	२०८२/८३ (प्रक्षेपण)	२०८३/८४ (प्रक्षेपण)
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१२४३६७	१८००००	२०००००	२२००००	२४२०००
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	७४४१४	१०५२०८	८१९३७	९०१३०	९९१४३
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क			२९७६१	३२७३७	३६०१०
११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	४३६७७	४१९००	४२५४४	४६७९८	५१४७८
११४७१	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	०	३००	३३०	३६३
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	०	१५६०	३८२८	४२११
१४१५३	बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी	०	०	३	४	५
१४१५७	बाँडफाँड भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको बिक्रीबाट प्राप्त आय	०	०	१२००	१३२०	१४५२
	आन्तरिक स्रोत	**७८७०६**	**११३१६९**	**१३३०१३**	**१५७८२१**	**१८२५८३**
११३१३	सम्पत्ति कर	१२७६८	१३२००	१८६२२	२२३४७	२६८१६
११३१४	भूमी कर/मालपोत	४९०८	५५००	८३९२	९२३१	१०१५४
११३१७	घर बहाल कर	२९७१८	३००००	२९०९३	३४९११	४१८९३
११३१८	बहाल विटौरी कर (शुल्क)	०	०	७७३	८५०	९३५
११४५१	सवारी साधन कर (साना सवारी)	०	०	७७	८५	९३
११४७९	अन्य मनोरन्जन कर	०	२६००	०	०	०
११६३२	ओखटेपाहारमा लाग्ने (कवाडी कर)	०	०	१५०	१६५	१८२
११६९१	अन्य कर	२१२६	११०	०	०	०
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	३३८९	१४८५०	२२५००	३००००	३४५००
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	०	२००	२२०	२४२
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	११०	२२५	२४८	२७२
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री	१६१५	२३१०	२७००	२९७०	३२६७
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	०	०	५०	५५	६१
१४२२४	परिक्षा शुल्क	०	०	५०	५५	६१
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	०	०	७५०	८२५	९०८
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	०	५२०	६२४	७४९
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	५८१४	१००००	८८७५	१०६५०	१२७८०
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	१०१८०	२००००	२००००	२२०००	२४२००
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१३१	११५	१३०	१४३	१५७
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	६३	४६	५०	५५	६१

राजस्व संकेत	आय शीर्षक	२०७९/८० (यथार्थ)	२०८०/८१ (संशोधित अनुमान)	२०८१/८२ (अनुमान)	२०८२/८३ (प्रक्षेपण)	२०८३/८४ (प्रक्षेपण)
१४२४९	अन्य दस्तुर	१५०६	२९७०	५०००	५५००	६०५०
१४२५३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	०	०	७५०	८२५	९०८
१४२५४	रेडियो/एफ.एम. संचालन दस्तुर	०	०	५०	५५	६१
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०	०	१५०	१६५	१८२
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	५९३	८५८	२५००	२७५०	३०२५
१४५२९	अन्य राजस्व	२१३३	२०००	५००	५५०	६०५
१४६११	व्यावसाय कर	३७६१	८५००	१०९०७	१२५४४	१४४२५
	वित्तीय सम्पत्ति तथा दायित्व	**५८४८८२**	**३५७९७४**	**५००००**	**५००००**	**५००००**
३२१२२	बैंक मौज्दात	५८४८८२	३५७९७४	५००००	५००००	५००००
जम्मा राजस्व, अनुदान, सम्पत्ति तथा दायित्व		**१४६१२२९**	**१४३३४२०**	**१२०२३१७**	**१३३४२१८**	**१४३२२०८**

परिच्छेद ७
कार्ययोजनाको कार्यान्वयन तथा अनुगमन र मूल्याङ्कन

७.१ कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

सहभागितात्मक पद्दति अपनाई तर्जुमा गरिएको यस राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनकोलागि नगरपालिकाले राजस्व सुधार कार्यक्रमलाई व्यय वजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक हुन्छ । कार्ययोजनामा उल्लेख भएका कार्य सम्पादन हुन नसकेमा त्यसले प्रक्षेपण गरिए बमोजिम आय संकलनमा प्रभाव पार्न सक्दछ। यसका अतिरिक्त राजस्व सुधार कार्ययोजनाका निश्चित कार्य गर्न अन्य सहयोगि निकाय तथा परियोजनाहरुवाट पनि सहयोग लिन सकिन्छ। नगरपालिकाको आफ्नो बार्षिक योजना तथा बजेटमा राजस्व सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरु सञ्चालनकोलागि बजेट व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिन्छ।

- राजस्व प्रशासनमा कम्प्युटर सफ्टवर प्रणालीको प्रयोग तथा तालिम संचालन
- कर शिक्षा कार्यक्रम तथा कर संकलन टोली परिचालन
- कर्मचारीहरुको क्षमता विकास
- राजस्वका मुख्य स्रोतहरुको विस्तृत सम्भाब्यता अध्ययन
- राजस्व संकलनको अनुगमन तथा राजस्व परीक्षण।

नगरपालिकालाई प्राप्त राजस्व अधिकारहरु मध्ये कतिपय अधिकारहरु विगतको तुलनामा निकै फरक भएकाले राजस्व व्यवस्थापनलाई त्यस अनुरुप सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ । तसर्थ राजस्व सुधार कार्य योजनामा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरुलाई पनि प्राथमिकिकरण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ।

७.२ कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मुल्यांकन

स्थानीय सरकार संचालन ऐनको व्यवस्था अनुसार राजस्व परामर्श समितिलाई राजस्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी अन्तरिक आम्दानीका स्रोतहरु अनुमान गर्ने र स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिलाई आय अनुमान गर्ने कार्यमा यो राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सहयोग गर्दछ। यो राजस्व सुधार कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्यांकन व्यवस्था सिफारिश गरिएको छ।

(क) कार्यालय स्तरको अनुगमनः यो स्तरको अनुगमन तथा मूल्यांकनकोलागि प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, राजस्व शाखा तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरुलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ । स्थानीय सरकारले कम्तिमा महिनामा एक पटक बैठक वसी योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा असुली अवस्थाको अनुगमन गरी लक्ष हासिल गर्नेतर्फ आवश्यक कार्यगत निर्णयहरु गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ।

(ख) राजस्व परामर्श समितिवाट अनुगमन तथा मूल्यांकनः राजस्व परामर्श समितिले चौमासिक रुपमा राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था, आय संकलनको अवस्थाको नियमिति अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई आवश्यक परामर्श प्रदान गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ। त्यसैगरी आगामी आर्थिक

बर्षकोलागि आयको अनुमान गर्ने कार्य पूर्व भएका कार्यको मूल्यांकन गरी स्रोत, दर तथा दायरामा सुधारकोलागि कृयाकलाप सिफारिश गर्ने र त्यसको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ । यसका अतिरिक्त आर्थिक बर्षको समाप्ती पश्चात राजस्व सुधार योजनाको समिक्षा गरिन्छ ।

(ग) कार्यपालिकावाट अनुगमन तथा मूल्यांकनः कार्यपालिकाको बैठकले राजस्व परामर्श समितिबाट प्रस्तुत गरेका सुझावहरुलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । छलफलको क्रममा राजस्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समिक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नु आवश्यक भएमा निर्णय गरिन्छ ।

(घ) वाह्य अनुगमन तथा मूल्यांकनः राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्ने चाहने संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरु आदिले अनुगमनकोलागि सहयोग प्रदान गर्न सक्नेछन् । यस्तो अनुगमन प्रणालीको स्थापनाले स्थानीय सरकारको अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्ने क्षमतामा विकास हुनेछ । राजस्व प्रशासनसंग सम्बन्धित तथ्यांक बाहेक योजना कार्यान्वयन प्रकृयाको अनुगमन तथा करदाताहरुको अनुभुति संकलन पनि अनुगमनको मूख्य विधि हुनसक्नेछ ।

परिच्छेद ८

निष्कर्ष तथा सुझाव

यस नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका क्रममा विभिन्न स्रोतहरुबाट तथ्यांक तथा सूचनाहरु संकलन गरिएको थियो । विभिन्न फारमहरुको प्रयोग गरी नगरपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयहरुबाट समेत तथ्यांक तथा सूचनाहरु संकलन गरिएको थियो । हालको राजस्व संकलन तथा प्रशासनको अवस्थालाई सुधार गर्नका लागि सहभागितामूलक पद्धति बाट राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको थियो । संकलित तथ्यांक, सूचनाको विश्लेषण तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनामा निर्दिष्ट गरिएको कृयाकलापहरुको कार्यान्वयन हुने मान्यता र त्यसको नतिजा समेतलाई मध्येनजर गरी नगरपालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षका लागि राजस्व प्रक्षेपण गरिएको हो । सारांशमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात् आगामी तीन आर्थिक वर्षहरुमा हुने आय संरचनालाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १५: अनुमानित तथा प्रक्षेपित आय संरचना (रु हजारमा)

क्र.सं.	आय शिर्षक	आ.व. २०७९/८० (यथार्थ)	आ.व. २०८०/८१ (संशोधित अनुमान)	आ.व. २०८१/८२ (अनुमान)	आ.व. २०८२/८३ (प्रक्षेपण)	आ.व. २०८३/८४ (प्रक्षेपण)
१	आन्तरिक आय	७८,७०६	११३,१६९	१३३,०१३	१५७,८२१	१८२,५८३
२	**राजस्व तथा रोयल्टी बाँडफाँट**					
२.१	*संघीय सरकार*	*७४,४१४*	*१०५,२०८*	*१११,७००*	*१२२,८७१*	*१३५,१५८*
२.२	*प्रदेश सरकार*	*१६८,०४४*	*२२१,९००*	*२४५,६०४*	*२७२,२७६*	*२९९,५०४*
३	**अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण**					
३.१	*संघीय सरकार*	*५१५,८६१*	*६३५,१६९*	*५८५,१००*	*६५२,३५५*	*६८०,९७३*
३.२	*प्रदेश सरकार*	*३९,३२१*	*-*	*७६,९००*	*७८,८९५*	*८३,९९०*
	जम्मा	**८७६,३४७**	**१,०७५,४४६**	**१,१५२,३१७**	**१,२८४,२१८**	**१,३८२,२०८**
आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)		८.९८	१०.५२	११.५४	१२.२९	१३.२१

उल्लेखित तालिका तथा रेखाचित्रका आधारमा विश्लेषण गर्दा बनेपा नगरपालिकाको आन्तरिक आयको हिस्सा गत आ.ब.मा ८.९८ प्रतिशत रहेको छ भने यस राजस्व सुधार कार्ययोजना लागू भएमा आगामी आर्थिक बर्षमा सो बढेर ११.५४ प्रतिशत हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनवाट नगरपालिकाको आगामी आर्थिक बर्षको आन्तरिक आय परिचालनमा सुधार ल्याउदा

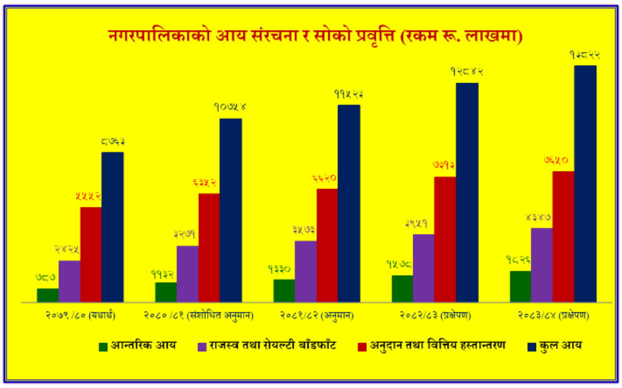

आन्तरिक आय क्रमशः बढ्दै जाने देखिन्छ । उल्लेख गरिएअनुसार प्रक्षेपित आय हासिल गर्नका लागि नगरपालिकाले वर्तमान संरचना तथा व्यवस्थापन प्रणालीमा परिवर्तन गर्न आवश्यक देखिन्छ । यस सन्दर्भमा तत्काल सुधारका लागि सुझाइएका कदमहरु निम्नानुसार छन् :

- *आर्थिक ऐन संसोधन गरी संघीय कानुन अनुकुलन र थप वस्तुपरक बनाउने ।*
- *सम्पत्ति कर, घरजग्गा बहाल कर र व्यवसाय करलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।*
- *स्वामित्वमा भएका भवन तथा जग्गा परिचालनको विद्यमान अवस्था र प्रभावकारी परिचालन गर्नसकिने उपायहरुको खोजिका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने र सो अनुरुप वार्षिक आय ठेक्कालाई समयवद्ध र नियमित गर्ने ।*
- *राजस्व असुलीको अनुगमन कार्यमा राजस्व परामर्श समितिलाई थप क्रियाशील बनाउने ।*

नगरपालिकालाई प्राप्त राजस्व अधिकारहरुमध्ये कतिपय अधिकारहरु क्रमिक रुपले परिष्कृत हुँदै आउँदा राजस्व प्रशासनलाई त्यस अनुरुप पारदर्शी र जवाफदेही बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १: सन्दर्भ सामग्रीहरू (ऐन तथा ऐनसंग सम्वन्धित नियमावलीहरु समेत)

- नेपालको संविधान २०७२, नेपाल कानुन आयोग
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, नेपाल कानुन आयोग
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, नेपाल कानुन आयोग
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६, नेपाल कानुन आयोग
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७, नेपाल कानुन आयोग
- राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन २०७४, नेपाल कानुन आयोग
- वन ऐन, २०७७, नेपाल कानुन आयोग
- नेपाल सरकारको आर्थिक विधयक, २०८१, अर्थ मन्त्रालय
- एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या २०७४, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय
- गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन २०७६, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
- प्रदेश तथा स्थानीय कर सम्बन्धी अध्ययन तथा सुझाव प्रतिवेदन, २०७५ - नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) निर्णयबाट गठित कार्यदलले अर्थ मन्त्रालय समक्ष पेश गरेको
- नेपाल सरकारको वजेट वक्तव्य, २०८१।८२, अर्थ मन्त्रालय
- अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण (प्रदेश र स्थानीय तह), आर्थिक वर्ष २०८१/२०८२, अर्थ मन्त्रालय
- आर्थिक वर्ष २०७९/२०८० मा नेपाल सरकारबाट स्थानीय तहले प्राप्त गर्ने अनुमानीत रोयल्टी रकम, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग
- प्रदेश सरकारको वजेट वक्तव्य, २०८१।८२, वागमति प्रदेश
- आर्थिक ऐन २०८०, बनेपा नगरपालिका
- आर्थिक वर्ष २०८०/८१को वार्षिक नीति, बजेट तथा कार्यक्रम, बर्दिबास नगरपालिका
- राष्ट्रिय जनगणना २०७९, राष्ट्रिय तथ्यांक कार्यालय

अनुसूची २: तथ्यांक/सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको फारम

तथ्यांक संकलन फारम

क. राजस्वका स्रोतहरू तथा हालको परिचालन अवस्था

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	संकलन भएको/नभएको	कैफियत
क.१	**कर तर्फ**				
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)				
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर				
७	विज्ञापन कर				
क.२.	**अन्य राजस्व**				
	शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल				
१	वहाल विटौरी शुल्क				
२	पार्किङ्ग शुल्क				
३	पर्यटन शुल्क				
४	परिक्षा शुल्क				
५	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क				
६	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफलायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्वन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क				
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क				
८	फोहरमैला ब्यवस्थापन शुल्क				
९	अस्पताल संचालन				
१०	एम्बुलेन्स संचालन				

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	संकलन भएको/नभएको	कैफियत
११	दमकल संचालन				
१२	मूल्यांकन सेवा शुल्क				
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल				
१४	स्थानीय विद्युत महसुल				
	…………………				
	दस्तुर				
१	नक्सापास दस्तुर				
२	सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर				
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर				
४	नाता प्रमाणित दस्तुर				
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर				
	…………………				
	बिक्री तथा अन्य आय				
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री				
२	काठ, दाउरा, जाराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री				
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम				
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त				
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय				
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना				
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना				
	……………………..				
	……………………..				

ख. करदाता तथा कर संकलन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	आयका प्रकार	हाल सम्म दर्ता भएको संख्या	गत आ.व. २०७६/०७७		कैफियत
			कर तिर्नेको संख्या	संकलित रकम	
१	सम्पत्ति कर				

क.सं.	आयका प्रकार	हाल सम्म दर्ता भएको संख्या	गत आ.व. २०७६/०७७		कैफियत
			कर तिर्नेको संख्या	संकलित रकम	
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर				

ग. राजस्वमा आधारित तथ्यांक तथा सूचनाहरु

ग.१ भवन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	औसत मासिक बहाल दर
१	व्यापारीक प्रयोजनकालागि निर्मित भवन/घरहरु *(नोट: नीजि अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्यापस आदी*			
२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरु			
३	आवासिय भवन/घरहरु			
	कच्ची घरहरु (कच्चीजोडाई तथा छाना)			
	अर्ध कच्ची घरहरु (माटोको जोडाई र कंक्रिट वा स्टिलको छाना भएका)			
	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर (Without RCC Frame Structure)			
	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर (With RCC Frame Structure)			
जम्मा				

ग.२ जग्गा सम्बन्धी विवरण *(नोट: जग्गाको उपययोगिता तथा मुल्यांकनका आधारमा वर्गिकरण गर्ने ।)*

क.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मुल्यांकन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)	कैफियत
१	बजार उन्मुख क्षेत्र			
२				
३				
जम्मा				

ग.३ सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कैफियत
१	अटो रिक्सा, ई रिक्सा		
२	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा		
जम्मा			

ग.४ व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	सानालगानी	मझौला लगानी	ठुला लगानी	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तिय संस्था (बैक, विकास बैक, सहकारी, विमा, मनि टर्नास्फर आदि)				
३	ब्यापारिक मल, सपिङ सेन्टर				
४	संस्थागत विद्यालय तथा कलेज				
५	नीजि अस्पताल				
६	होटल तथा रिसोर्ट				
७	डिलर तथा थोक विक्रेता				
८	अन्य ब्यवसायहरु				

ग.५ विक्री गर्ने बस्तु संग सम्बन्धित विवरण

क्र.सं.	उत्पादन/उत्खनन स्थल	बस्तुहरु	कुल उत्खनन तथा विक्री योग्य परिमाण	कैफियत
१		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		

ग.६ जडिबुटी तथा कवाडी तथा जिवजन्तु वस्तुको ब्यवसायिक उपयोग

क.सं.	बस्तुहरु	इकाई	अनुमानित संकलन परिमाण	बजार बिक्री मुल्य
क.	जडिबुटी जन्य बस्तुहरु			
ख.	कवाडी जन्य बस्तुहरु			

ग.७ नक्सापास सम्बन्धि विवरण

१	नक्सापास लागु भएको मिति			
क्र.सं.	विवरण	हाल सम्म (जम्मा)	आ.व. २०७९।८० मा	चालु आ.व.मा हुन सक्ने अनुमान
२	नक्सा पास संख्या			
३	अभिलेखिकरण संख्या			

४	औसत नक्सापास हुने घरको क्षेत्रफल (वर्ग मिटर)	
	नक्सापास बापत संकलन हुने औसत दस्तुर	
५	**हालसम्म नक्सापास भएको सबैभन्दा ठुलो संरचना**	
	क्षेत्रफल	
	नक्सापास भएको आर्थिक वर्ष	
	नक्सापास दस्तुर	

घ. सम्पत्ति परिचालन

घ.१.स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा

क.सं.	जग्गा रहेका स्थान	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)	कैफियत
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

घ.२. स्वामित्वमा रहेका भवन

क.सं.	स्थान	भवनको विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

घ.३. स्वमित्वमा रहेका र बहालमा भएका मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण

क.सं.	मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण	विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

ङ. निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क्र. सं.	सेवाहरु	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
१	फोहरमैला व्यवस्थापन					
२	खानेपानी / धारा					
३	बिजुली					
४	ढल निकास					
५	सडक बत्ति					
६	सार्वजनिक शौचालय					
७	पार्क					
८	पर्यटकिय स्थल					
९	हाट बजार					
१०	पशु बधशाला					
११	बसपार्क					
१२	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र					
१४	एम्बुलेन्स/दमकल संचालन					
१५						

च. ठेक्का कायम भई वा अमानत बाट आय संकलनको अवस्था

क्र.सं.	विवरण	स्थल	गत आ.व. २०७९/०८०		चालु आ.व. २०८०/०१		
			परिमाण	ठेक्का लागेको /संकलन भएको रकम	परिमाण	न्युनतम ठेक्का रकम	ठेक्का लागेको /संकलन भएको रकम
१	स्लेट						
२	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो						
३	काठ, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर						
४	विज्ञापन						
५	हाटबजार						
६	फोहर मैला व्यवस्थापन						

अनुसूची ३: राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यशालाको कार्यक्रम तालिका तथा उपस्थिति विवरण

बनेपा नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

काभ्रेपलाञ्चोक, बागमती प्रदेश

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यशाला

२०८० चैत्र २२ गते, बनेपा

कार्यक्रम तालिका

समय	क्रियाकलाप
११.०० – ११.३०	कार्यक्रम शुभारम्भ / कार्यक्रमको परिचय तथा उद्देश्य
११.३० – १३.००	स्थानीय राजस्व सम्बन्धी सैद्धान्तिक तथा व्यवहारीक पक्षहरु
१३.०० – १४.३०	नगरपालिकाको राजस्व अधिकार तथा अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण (संवैधानिक, कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु)
१४.३० – १५.००	चिया ब्रेक
१५.०० – १६.३०	बनेपा नगरपालिकाको राजस्व परिचालनः विद्यमान अवस्था तथा समस्या पहिचान स्थानीय राजस्व सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड र स्थानीय राजस्व परामर्श समिति
१६.३० – १८.३०	राजस्व सुधारका क्रियाकलाप पहिचान तथा कार्ययोजना तर्जुमा (समुह अभ्यास, प्रस्तुती तथा अन्तरक्रिया)
१८.३० – १९.००	निश्कर्ष तथा समापन

उपस्थिति विवरण

आज मिति २०८० साल चैत्र २२ गते बिहिबार दिनको बनेपा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरुको उपस्थित बिवरण तपसिल बमोजिम रहेको छ ।

उपस्थितिः

क्र.सं.	पद	नाम,थर	दस्तखत	सम्पर्क नम्बर
१	प्रमुख	श्री शान्ति रत्न शाक्य		
२	उप प्रमुख	श्री विमला सापकोटा दाहाल		
३	वडाध्यक्ष-१	श्री कमल प्रसाद घिमिरे		
४	वडाध्यक्ष-२	श्री राम प्रसाद घिमिरे		
५	वडाध्यक्ष-३	श्री रमेश दाहाल		
६	वडाध्यक्ष-४	श्री श्याम सुन्दर श्रेष्ठ		
७	वडाध्यक्ष-५	श्री बलराम अधिकारी		
८	वडाध्यक्ष-६	श्री सचितानन्द के.सी.		
९	वडाध्यक्ष-७	श्री हिटलर शाक्य		
१०	वडाध्यक्ष-८	श्री शुभ लक्ष्मी मानन्धर		
११	का.वा.वडाध्यक्ष-९	श्री मनिषा तामाङ		
१२	वडाध्यक्ष-१०	श्री चन्द्र बहादुर खड्का		
१३	का.वा.वडाध्यक्ष-११	श्री प्रताप कुमार तामाङ		
१४	वडाध्यक्ष-१२	श्री राम बहादुर कुँवर		
१५	वडाध्यक्ष-१३	श्री राम लाल दुवाल		९८४१८८८४२८
१६	वडाध्यक्ष-१४	श्री टुल्कु लामा		९८५१००२१०८
१७	का.पा.सदस्य	श्री सुभद्रा बजगाई		
१८	का.पा.सदस्य	श्री समिता थापा		9841000475
१९	का.पा.सदस्य	श्री ज्योती बोगटी		9849077260
२०	का.पा.सदस्य	श्री सरिता कुमारी श्रेष्ठ		९८४९६९४०१३
२१	का.पा.सदस्य	श्री द्रौपदा खत्री क्षेत्री		९८६९८९२६६३
२२	का.पा.सदस्य	श्री बिक्रम भुजेल		9851067757
२३	का.पा.सदस्य	श्री कमला परियार		
२४	का.पा.सदस्य	श्री रवीन्द्र सुनार		9841881352
२५	सचिव(प्र.प्र.अ.)	श्री भोला प्रसाद चापागाई		
२६	प्र.ई.	[illegible]		९८४१८३६२६१
२७	वडा सचिव	कृष्ण श्रेष्ठ		९८४१२३५१०६
२८	" "	प्राणमित गेल		

९८५१०९१०२९

क.सं.	पद	नाम,थर	दस्तखत	कैफियत
५८	अधिकृत	विजया पुवडे		
५९	क.नं.नि.अ.	सीता महर्जन, श्रेष्ठ		
६०	अ.अ.	शोभा घिमिरे		
	~~सुरेश कु थापा~~			
६१	स्व.प्र.अ.	सुरेश कुमार थापा	Skthapa	
६२	वडा सचिव ३ नं ६	नरेन्द्र प्रजापति		
६३	वडा सचिव ६	शिव प्रसाद पौडेल		
६४	प.वि.अ.	राम सुन्दर सापकोटा		
६५	प.चि.	चिरञ्जिवी शर्मा		
६६	पाले	सुनिल यादव		
६७	माली	रुपा भारती	रुपा	
६८	ज.स्वा.नि.	महेश्वर श्रेष्ठ		
६९	अन्जना थापा	अन्जना थापा		
७०	नगर प्रहरी	सम्पूर्ण देउजा		
७१	नगर प्रहरी	विनम श्रेष्ठ		
७२	[illegible]	किरण श्रेष्ठ		
७३	सा. पौंचौं	मनोज पोटे		
७४	वडा सचिव	रामनाथ कायस्थ		
७५	विष्णु प्र. सुवाल	विष्णु प्र सुवाल		
७६	वडा अ - ६	अनु मानन्धर		
७७	परामर्शदाता	पवन लोहनी		
७८	परामर्शदाता	दामोदर गिरी		
७९	अ.इ. (राजस्व प्रमुख)	मोहनलाल श्रेष्ठ		
८०	स-चौकी	नविना खत्री		
८१	सचार्याँ	सपना बली		

अनुसूची ४: स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था

संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची - ८ (स्थानीय तहको अधिकार सूची) को प्रावधान अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजस्व अधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- घर जग्गा बहाल कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन कर
- सेवा शुल्क, दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- भूमिकर (मालपोत)
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी

त्यसैगरी नेपालको संविधान २०७२ मा स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी निम्न धारामा थप प्रावधान देहाय अनुसार रहेको छ :

धारा २२८ : कर लगाउन वा ऋृण लिन नपाईने

(१) कानून बमोजिम बाहेक कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋृण लगाउन पाईने छैन ।

(२) आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा राष्ट्रिय नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ ।

धारा २३६ : अन्तर प्रदेश व्यापार

संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको वाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महशुल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाईने छैन ।

कानूनी व्यवस्था

संघीय कानून (**स्थानीय सरकार संचालन ऐन (स्थाससंऐ), २०७४ र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन (असविव्यऐ), २०७४**) अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ :

(क) नगरपालिकाको एकल अधिकार:

अ) कर

- ***सम्पत्ति कर:*** आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र घरजग्गामा (स्थाससंऐ)
- ***भूमिकर (मालपोत):*** सम्पत्ति कर लागेको घरजग्गा वाहेकको अन्य जग्गामा (स्थाससंऐ)
- ***घर जग्गा बहाल कर:*** कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा (स्थाससंऐ)
- ***व्यवसाय कर:*** व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा (स्थाससंऐ)
- ***सवारी साधन कर:*** टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सामा (असविव्यऐ)
- ***जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर:*** आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत (स्थाससंऐ)

आ) शुल्क

- बहाल बिटौरी शुल्क: आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत (स्थाससंऐ)
- पार्किङ शुल्क: आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत । (स्थाससंऐ)

इ) सेवा शुल्क

- आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बञ्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा । (स्थाससंऐ)
- आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि) (स्थाससंऐ)
- अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्यांकन सेवा शुल्क (स्थाससंऐ)

- सिफारिश सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क (स्थाससंऐ) ।

ई) बिक्री गर्न सक्ने

- आफ्नो क्षेत्रभित्र वाताबरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एबम् माटोजन्य वस्तु । (स्थाससंऐ)
- आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदि । (स्थाससंऐ)

उ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने । (स्थाससंऐ)
- वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने । (स्थाससंऐ)

ऊ) प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने सिफारिश, दर्ता, अनुमति, नवीकरण आदिको शुल्क तथा दस्तुर

- दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ११ को घ को ७)
  - *स्थानीय सहकारी संस्था*
  - *१०० वाट सम्मको एफएम रेडियो*
  - *घ वर्गको ठेक्का इजाजत*
  - *सामुदायिक, संस्थागत, गुठी, सहकारी विद्यालय*
  - *प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायीक तालिम*
  - *मातृ भाषामा शिक्षा दिने विद्यालय*
  - *ट्युसन, कोचिङ्ग*
  - *औषधि पसल*
  - *परिवार नियोजन तथा मातृ शिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा*
  - *ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो र स्लेट जस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग*
  - *स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म*
  - *स्थानीय तहका पत्र पत्रिका*
  - *जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक*
  - *स्थानीय स्तरका संघ संस्था*
  - *इन्टरनेट, टेली सेन्टर, केवुल तथा तार विहिन टेलिभिजन*
  - *लघु घरेलु तथा साना उद्योग (कार्यजिम्मेवारी मापदण्ड, २०७६ मा प्रदेशको अधिकारमा रहेको)*
- नक्सा पास दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ३३ को ४)
- दण्ड जरिवाना (असविब्यऐ)

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ११ (४)) :

- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी
- खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी
- सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
- पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी
- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहहरुलाई प्रदान गरेको राजस्व अधिकार स्थानीय तहले आर्थिक ऐन मार्फत राजस्वको दर तथा संकलनका अन्य आधारहरुको निर्धारण गरी सङ्कलन गर्नु पर्दछ । त्यसैगरी कर तथा शुल्क सङ्कलनकोलागि स्थानीय तहहरुले आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गर्न सक्दछन् ।

(ग) राजस्व बाँडफाँट (असविव्यऐ)

(अ) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

(आ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने ।

(इ) मनोरंजन करको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने

(ई) विज्ञापन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

- (आ), (इ) र (ई) बमोजिमको करवाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम नगरपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।
- (अ) बमोजिम प्रदेशले लगाएको र उठाएको सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई वाँडफाँट गरिने ।

(उ) नेपाल सरकारले संकलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट संकलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।

- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँट हुने
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने

(ऊ) प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टिको बाँडफाँड आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत

- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टि बार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

राजस्व बाँडफाँट अन्तर्गत संघीय सरकारवाट सङ्कलन भएको मूल्य अभिबृद्धि कर, अन्तशुल्क तथा प्राकृतिक स्रोतवाट प्राप्त रोयल्टी रकमको माथि उल्लेख भए बमोजिमको हिस्सा स्थानीय तहहरु बीच

बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । उक्त रकम संघीय सरकारले राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरु बीच बाँडफाँड हुने व्यवस्था छ । त्यसैगरी प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको सवारी करवाट प्राप्त रकमको ४० प्रतिशत रकम पनि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा सम्वन्धित स्थानीय तहहरु बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । यसका अतिरिक्त स्थानीय तहवाट संकलन भएको कर तथा शुल्कको ४० प्रतिशत रमक सम्वन्धित प्रदेशलाई पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ ।

(घ) अनुदान

- ***वित्तीय समानीकरण अनुदान:*** खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिशमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- ***सशर्त अनुदान:*** कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- ***समपूरक अनुदान:*** पूर्वाधार बिकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- ***विशेष अनुदान:*** कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट

संघीय तथा प्रदेश सरकारवाट प्रदान गरिने वित्तीय समानिकरण अनुदान राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरु बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । त्यसै गरी संघीय तथा प्रदेश सरकारले आयोगले तोकेको आधार बमोजिम सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने व्यवस्था व्यवस्था छ । समपूरक तथा विशेष अनुदानकोलागि स्थानीय तहहरुवाट प्राप्त हुने प्रस्ताव र अनुदान वितरण कार्यविधिको आधार संघीय तथा प्रदेश सरकारले अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ ।

(ङ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

- नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा बैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- नेपाल सरकारको सहमति लिएरमात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमा भित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- नेपाल सरकारसँग मनासिब कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने

उपरोक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई ब्याख्या गरेको छ । स्थानीय तहले कानून बमोजिम वाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन् ।

- कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने (असविव्यऐ)

- कर नलाग्ने : कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनावाट हुने पैठारी, सामुहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक, सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र (स्थाससंऐ)
- सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साझेदारीवाट गर्न सक्ने (स्थाससंऐ)
- गैर करको दर निर्धारण गर्दा वस्तु वा सेवाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मान्नु पर्ने (असविव्यऐ)
- कर वा गैर कर राजस्वको प्रस्ताव तयार गर्दा वा भैरहेको कर वा गैर कर राजस्वमा परिवर्तन गर्नुपर्दा त्यसको आवश्यकता, औचित्य तथा तथा त्यसबाट पार्ने प्रभाव समेत उल्लेख गर्नु पर्ने (असविव्यऐ)
- राजस्व प्रस्ताव तयार गर्दा त्यस्तै विषयमा नेपाल सरकार, अन्य प्रदेश वा स्थानीय तहले लगाएका कर वा गैर कर र त्यसको दरसँग यथासम्भव तारतम्यता हुने गरी गर्ने (असविव्यऐ) ।

अनुसूची ५: स्थानीय राजस्व परामर्श समिति गठन तथा काम कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था

(स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ बमोजिमको व्यवस्था)

समितिको गठन (उपदफा १) :

क) उपप्रमुख	-	संयोजक
ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	-	सदस्य
ग) कार्यपालिकाले तोकेको कार्यपालिकाका सदस्यहरु मध्येबाट एक जना महिला सहित दुई जना सदस्य	-	सदस्य
घ) निजी क्षेत्रको उद्योग बाणिज्य सम्बन्धी मान्यता प्राप्त संस्थाको नगर तहको अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधि	-	सदस्य
ङ) घरेलु तथा साना उद्योग सम्बन्धी मान्यता प्राप्त संस्थाको नगर तहको अध्यक्ष वा नीजले तोकेको प्रतिनिधि	-	सदस्य
च) कार्यपालिकाको राजस्व उप शाखा प्रमुख	-	सदस्य सचिव

समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार (उपदफा २) :

क) राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कानूनको तर्जुमा, संशोधन, परिमार्जन र सोको परिपालनाका सम्बन्धमा आवश्यक परामर्श प्रदान गर्ने,

ख) राजस्वका स्रोत, दायरा र दर समेतको विश्लेषण गरी आगामी आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुनसक्ने राजस्वको अनुमान गर्ने,

ग) राजस्वका दर र क्षेत्र लगायतका आधारमा आन्तरिक आयको विश्लेषण र अनुमान गर्ने,

घ) स्थानीय उद्योग तथा व्यबसाय प्रबर्द्धन र रोजगारी सिर्जनामा योगदान दिने किसिमको कर नीति अवलम्बन गर्न परामर्श दिने,

ङ) कर राजस्व , गैरकर राजस्व, सेवाशुल्क, दस्तुर आदिको दर निर्धारण सम्बन्धमा परामर्श दिने,

च) राजस्व प्रशासन सुधारका लागि अन्य आवश्यक परामर्श दिने ।

उपदफा ३: उपदफा (१) बमोजिमको समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित क्षेत्रका विज्ञ तथा अन्य सरोकारवालालाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्दछ ।

उपदफा ४: उपदफा (१) बमोजिमको समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि सो समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।